...РОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

48-дахи жэлээ гарана

...УРЯАД ҮНЭН

№ 111 (13427)
1971 оной майн 12, среда

Сэн 2 мүнгэн

...эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

...ЭНЭ ТАБАН ЖЭЛЭЙ ДОРЮУН АЛХАМ

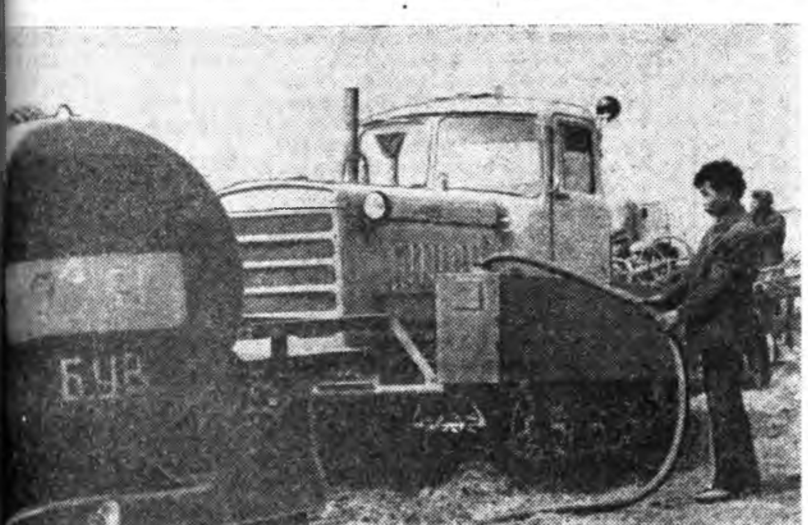

Сэлэнгын аймагай Ленинэй нэрэмжэтэ колхоздо хабарай тарилга түлэг дундаа ябажа байна. Ажахын тарилгын талмай хамтадаа 4607 гектар болодог. Эндэ 3421 гектар шэниисэ, 816 га обёос, 368 гектар ешмээн таригдахаhаа гадна, үлдэнхэй полинуудые хартаабха, кукуруза, куузику эзэлхэ юм.

Колхозой нэгэдэхи бригадын механизаторнуудай бүтээхэ ажал айхабтар ехэ. Тэдэнэй хүсөөр 2034 гектар шэниисэ таригдахаар хараалагданхай.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Туужын Хүл гэжэ нютагай поли дээрэ нэгэдэхи бригадын 3 агрегадууд хойно хойноhоо hубарилдан, шэниисэ тарина; колхозой хуушанай механизатор Зана Эрдынеевич Эрдынеевэй ухаалан зохёоhон түхеэрэлгэдэ аммиагай уhан эюулэгдэнэ.

К. ГАБАЕВАЙ фото.

ПОЛИНУУД ДЭЭРЭЬЭЭ МЭДЭЭСЭНЭ

«Дружба» колхозой 3-дахи отделениин механизаторнууд ажалаа бүтээсэтэйгээр эмхидхэжэ, 180 гектар газарта шэниисэ таржа дүүргэбэ.

Механизаторнууд Д. Ринчинов, И. Тихонов, Б. Дондоков гэгшэдэй агрегадууд үдэрэйнгөө нормые ходоодоо үлүүлэн дүүргэнэ.

Ж. ЦЫДЫПОВ.

Ярууна.

* * *

Хабарай тарилга Хэжэнгын совхоздо түлэг дундаа ябажа байна. Совхозой 2-дохи отделенидэ 389 гектар газарта шэниисэ hайн шанартайгаар таригдаа. Коммунист В. Фадеев, механизатор Доржиев гэгшэд жэшээтэ hайнаар хүдэлнэ.

Мүнөө үедэ Хэжэнгын совхоз хамта дээрээ 865 гектар шэниисэ, 150 га наран сэсэг, 204 гектарта бусад ургамал таригдаба.

Т. ДАНЧИНОВ.

* * *

Үнгэрэгшэ табан жэлэй туршада орооhо таряанайнгаа ургасые гектарай 2,7 центнерээр нэмээhэн Ленинэй нэрэмжэтэ колхоз нёдондо гектар бүриин дунда зэргээр 12,7 центнер таряа хуряаhан юм. Мүнөө жэлдэ эндэхишүүл гектарай 14 центнертэ хүргэхэ дайшалхы зорилго урдаа табина. Энээнээ дүүргэхын тулада хабарай тарилгые агротехническэ эрхим болзорто, богонихон хугасаа соо hайнаар үнгэргэхөөр хараална.

Апрелиин тэнгhээ газараа хахалжа эхилhэн байна. Даша Шагдуров түрүүтэй трактористнууд газар хахалжа, социалис мүрысөөгөө дэлгэрүүлжэ байнхай. 1970 ондо МТЗ трактораар 934 гектар зөөлэн хахалалга хэжэ, Захааминайнгаа аймаг соо чемпион болоhон Василий Васильевич Мардоленов поли дээрэ минеральна утэгжүүлгэ оруулна.

Д. ЦЫРЕНЖАПОВ.

ЭРТЫН ПААР

Хабарайнгаа тарилгые эршэмтэйгээр ябуулжа байхын хажуугаар XX партсъездын нэрэмжэтэ колхозой 2-дохи отделениин (Зэдэ) механизаторнууд хойто жэлэйнгээ тарилгада газараа бэлдэжэ захалба. Мүнөө жэл хамта 570 гектар эртын паар хахалха байhан hаа, мүнөө хахадhаа ехэнхииень элдүүрилээ.

Манай корр.

СЕМИНАР БОЛОБО

Обкомой Политическэ гэгээрэлэй байшан соо республикын лекторскэ бүлгэмүүдэй хүтэлбэрилэгшэдэй хоёр үдэрэй семинар боложо байна. Түрүүшын үдэр КПСС-эй ЦК-гай гэшүүн, партиин обкомой нэгэдэхи секретарь нүхэр А. У. МОДОГОЕВ «КПСС-эй XXIV съездын хүдэлмэриин дүнгүүд тухай» элидхэл хээ. СССР-эй АН-эй СО-гой Буряадай филиалай хүдэлмэрилэгшэ, экономическа эрдэмэй кандидат нүхэр И. Н. ЗАНДАНОВ «СССР-эй экономическа политика» гэhэн темээр лекци уншаа.

Московско уласхоорондын харилсаанай институдай доцент нүхэр В. С. ГЛАГОЛЕВ «СССР-эй уласхоорондын байдал» тухай хөөрөө.

Мүнөөдэр семинар хүдэлмэрөө үргэлжэлүүлхэ.

АРАДАЙ КАНДИДАДУУД ХАЛУУНААР ДЭМЖЭГДЭНЭ

Оронойнай хото хүдөө нютагуудаар мүнөө үедэ үнгэргэгдэжэ байгаа hунгалтын урда тээхи окружной зүблөөнүүд hунгуулиин кампаниин шухала шата болоно. Совет арадай эбдэршэгүй бата нэгэдэлые, КПСС-эй XXIV съездын шиидхэбэринүүдые бэелүүлхээр арад зоной бэлэн байhаниинь эдэ зүблөөнүүд баhа дахин харуулба. Союзна республикануудай Верховно Соведүүдэй депутадта кандидадуудые — ажалшадай коллективүүдэй хамтын суглаанууд дээрэ дэбжүүлэгдэhэн коммунистнууд ба партийна бэшэ хүнүүдэй эбдэршэгүй нэгэдэлэй нэрэтэй солотой түлөөлэгшэдые зүблөөндэ хабаадагшад нэгэн hаналтайгаар дэмжэнэ.

Москва городой hунгуулиин Автозаводской округой түлөөлэгшэдэй hунгалтын урда тээхи окружной зүблөөн дээрэ КПСС-эй ЦК-гай Генеральна Секретарь Л. И. Брежневэй ба «Динамо» заводой электромонтажнигуудай бригадир А. А. Лаврентьевагай кандидатурануудые үгэ хэлэгшэд бүгэдөөрөө нэгэн hаналтайгаар дэмжэбэ. Ниислэл хотын hунгуулиин **Автозаводской** округhоо hунгагдаха зүбшөөлөө үгэхыень гуйжа, **Леонид Ильич Брежневтэ** ба **Александра Андреевна Лаврентьевада** зүблөөндэ хабаадагшад хандаба.

Һунгуулиин Ростокинско округhоо hунгагдаха зүбшөөлөө үгэхыень гуйжа, КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй түрүүлэгшэ **Алексей Николаевич Косыгинда,** арhан хубсаhа оёдог «Труд» гэжэ московско нэгэдэлэй эсхэгшэ **Вера Степановна Цапловада** Москва городой hунгуулиин **Ростокинско** округто орогшо коллективүүдэй ажалшадай түлөөлэгшэд хандаба.

Ленинградска областиин hунгуулиин Волховско округто орогшо коллективүүдэй ажалшадай түлөөлэгшэдэй hунгалтын урда тээхи зүблөөндэ хабаадагшад депутадта кандидадуудаар КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь **Леонид Ильич Брежневые** ба Октябрьска түмэр замай Волховстроевско локомотивна депогой тепловозой машинист **Владимир Григорьевич Бочковые** дэбжүүлхэ тухай дурадхал нэгэн hаналтайгаар дэмжээд, тэрэ hунгуулиин округhоо депутадуудаар hунгагдаха зүбшөөлөө үгэхыень гуйжа, тэдээндэ хандаhан байна.

Тульска областиин hунгуулиин **Щекинскэ** округhоо депутадуудаар hунгагдаха зүбшөөлөө үгэхыень гуйжа, КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй түрүүлэгшэ **Николай Викторович Подгорнодо,** Щекинскэ химкомбинадай аппаратчица **Надежда Григорьевна Голышевада** тэрэ округой ажалшадай түлөөлэгшэдэй hунгалтын урда тээхи зүблөөн хандаба.

Литвагай ССР-эй hунгуулиин Панеряйска округhоо депутадуудаар hунгагдаха зүбшөөлөө үгэхыень гуйжа, КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь **Леонид Ильич Брежневтэ,** радио-түхеэрэлгэнүүдэй заводой хэбшэн **Гена Ионовна Венцкявичене** гэгшэдэ Литвагай Верховно Соведтэ hунгаха hунгуулиин **Панеряйска** округой ажалшадай түлөөлэгшэдэй окружной зүблөөн хандаба.

Һунгуулиин Маркучска округhоо hунгагдаха зүбшөөлөө үгэхыень гуйжа, КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ **Николай Викторович Подгорнодо,** «Коммунарас» гэжэ станок бүтээлгын заводой токарь. Социалис Ажалай Герой **Павел Иванович Савельевтэ** хандаха гэжэ Литвагай ССР-эй hунгуулиин **Маркучска** округой ажалшадай түлөөлэгшэд тогтообо.

Һунгуулиин Кызыл-Ордын округhоо депутадаар hунгагдаха зүбшөөлөө үгэхыень гуйжа. Киргизэй ССР-эй Верховно Соведэй депутадта кандидат, электровакуумна машина бүтээлгын заводой эрхим хүдэлмэришэн, мүлигшэ **Валентина Владимировна Редькинада** Фрунзе городой hунгуулиин Кызыл-Ордын округой ажалшадай түлөөлэгшэдэй зүблөөн хандаба.

Һунгуулиин 14-дэхи **Таллинска** округой hунгалтын урда тээхи окружной зүблөөн тэрэ округhоо депутадуудаар hунгагдаха зүбшөөлөө үгэхыень гуйжа, КПСС-ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ **Алексей Николаевич Косыгинда,** «Балтийская манафактура» комбинадай хүдэлмэришэн **Любовь Павловна Сергучёвада** хандаба.

Ажалшадай түлөөлэгшэдэй hунгалтын урда тээхи окружной зүблөөнүүд дээрэ округой hунгагшадта хандаhан бэшэг абтаhан, этигэмжэтэ нюурнууд hунгагдаhан байна.

(ТАСС).

КИНЕМАТОГРАФИСТНУУДАЙ СОЮЗДА—ЛЕНИНЭЙ ОРДЕН

Совет киноискусствые хүгжөөлгэдэ габьяатай байhанайнь түлөө, коммунис байгуулалтада совет кинематографистнуудай оруулhан туhа нэмэри тэмдэглэн, СССР-эй Верховно Соведэй Президиум 1971 оной майн 10 -най Указаар **СССР-эй кинематографистнуудай союзые Ленинэй** орденоор шагнаба.

(ТАСС).

ЗАЛУУШУУЛАЙ ИРАГУУ АЯЛГА

СССР-эй Композиторнуудай Союзай правлениин IV пленумдэ хабаадагшадай гол анхаралда залуу авторнуудай зохёолнууд табигданхай. Тэрэ пленум майн 10-да консерваториин ехэ зал соо нээгдэбэ. Россин Федерациин, Украинын ба Молдавиин композиторнуудай зохёолнууд зүбшэн хэлсэгдэхэ юм.

Хүгжэмэй талаар оюун бэлигтэ залуушуул hүүлэй үедэ бэеэ харуулаа гэжэ концертын эхилхын урда тээ үгэ хэлэhэн СССР-эй Композиторнуудай союзай правлениин нэгэдэхи секретарь Т. Н. Хренников тэмдэглэбэ. Союзна бүхы республикануудай композиторнууд hонин шэнэ зохёолнуудые бэшэhэн байна.

Залуу композиторнуудай тоосоон Москвагай композитор В. Пикулиин «Владимир Ильич Ленин» гэhэн аратори гүйсэдхэлгөөр эхилhэн байба.

Пленумэй болохо үедэ залуу 80 хүгжэмшэдэй зохёолнууд гүйсэдхэгдэхэ.

(ТАСС).

ПАРТИ БОЛОН АРАДАЙ БАТА НЭГЭДЭЛ

УЛААН-ҮДЭ. **Железнодорожно район.** Авиазаводой хүдэлмэришэд, инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэд, алба хаагшад hунгалтын урда тээхи суглаандаа сугларба. Нэн түрүүлэн үгэ абаhан заводой партийна организациин секретариин орлогшо С. И. Бережной Пролетарска hунгуулиин 27-дохи округhоо Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй депутадта кандидадаар ВЛКСМ-эй обкомой нэгэдэхи секретарь **Маэн Федорович Махановые** дэбжүүлхэ гэhэн дурадхал оруулба. Бережной нүхэр Махановай намтар тухай хуряангыгаар хөөрэжэ үгөөд, хэзээдэ урагшаа эрмэлзэнги ябадаг, залуушуулай дунда коммунис үзэл сурталай хүдэлмэри үргэнөөр ябуулжа, ерээдүйн найдамтай үетэнние ургуулха хэрэгтэ бага бэшэ хубитаяа оруулhыень тэмдэглээ.

Удаань коммунис ажалай ударник слесарь Артем Мазур, цехэй начальник Федор Понетко, комсомольско организациин секретарь Юрий Холшевников гэгшэд, олоной үмэнэhөө үнэн зүрхэнhөө дэмжэжэ байhанаа мэдүүлээ.

Суглаанда хабаадагшад Пролетарска hунгуулиин 27-дохи округhоо Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй депутадта кандидадаар **М. Ф. Махановые** дэбжүүлхэ гэhэн тогтоол нэгэн дуугаар абаhан байна.

М. УПХОНОВ.

(Үргэлжэлэлынь 2-дохи нюурта).

ТАЛЫЕ ЗЭДЭЛҮҮЛНЭ ТРАКТОРНУУД

...үргэн тала дайда альган ...байhандал зэрэлгээтэн ха... хахалагдаhан, элдүүри... ...э үргэн тараалан хаба... ...хурса элшэ доро шэнэ ...шилжа байhандал уурал...

...тракторнуудай хүнхиноон, ...ай суурлан үргэн талаар ...шэ. Мухар-Шэбэрэй ай... ...я Ленина» колхозой та... ...механизаторнууд хаба ша... ...хабарай тарилгада хам... ...нхой.

...ай тусгаар ехэ удха ша... ...табан жэлэй эхи тата... ...ын хабар. Партиимнай ... дээрэ баталан абтаhан ...хараа түсэбүүдэй бэелүү... ...hэн түрүүшын хабар ...табан жэлдэ орон дотор ...най ургасые гектарай ...нерhээ бага бэшээр дээ... ...рилго табигдана. Энээ... ...а арга боломжо «Знамя ...хоздо гүйсэд бии. Энээн ...зой ахалагша агроном ...евич Эрдынеевтэй хөө... ...й иигэжэ хэлэбэ:

...н XXIV съездын шиид... ...най колхозой механиза... ...э hайшаан угтаhан бай... ...хэбэри соо хүдөө ажа... ...түргэнөөр хүгжөөхэ зо... ...дана. Илангаяа таряанай ...эд дээшэлүүлхэ боло... ...д байбал, мяхан, hүн, ...абтаха гэжэ хүн бүхэн... Манай колхозой гашүүд ...алдэ таряанай ургасые ...центнерhээ бага бэшээр ...гэжэ шиидээ. Зарим от... ...жэшээнь, Калиновкын, ...ээ нютагайхид гектарай ...рээр ехэ ургаса абаха ...Энэ жэлэй ургаса нё... ...шо бэлдэhэн байнабди. ...ртымнай тарилга 7 мян... ...болоно. Энээниие ехэнхи... ...э тарихабди. Байгша ондо нёдондонойхиhоо нилээд ехэ минеральна үтэгжүүлгэ гаргагдаа. Гадна, 200 гектар уhалууриин газартай болонхойбди. Энэмнай үндэр ургасын шухала эрхэ нүхэсэл болобо.

Үнэндөө гансашье энэ бэшэ. Эрхим шанартай үрэhэн — үндэр ургасын эшэ үндэhэн гэлсэдэг тон зүб. Энээниие ойлгожо тус колхозой таряашад, механизаторнууд hайн шанартай үрэhэ бэлдэхэ хэрэгтэ гол анхарал хандуулна. Намартаа таряа хуряажа гүрэндэ тушаажа байхадаа, ерэхэ жэлэй ургасын үрэhэ хүрэнгэ хаадаг, сэбэрлэдэг юм. Тиимэ дээрэhээ энэ жэлэйнь тарилгада имагтал сортовой, эрхим шанартай үрэhэ хүрэнгэ бэлдэгдээ hэн.

Колхоз эртын тарилгые арбаад хоног соо дүүргэхээр хараална. Зарим отделенинүүдынь бүришье богонихон болзор соо—8-9 хоног соо дүүргэхэ уялга абанхай. Агротехническэ заабариин ёhоор, богонихон болзор соо таригдаhан орооhо тарян нэгэ жэгдэ hайнаар урган гарадаг, газарай шииртэйдэ тарихадань ургасаньшье дээшээ байдаг, хуряахадашье түргэн гээшэ.

Долоо мянган гектарай эртын тарилгые 10 үдэртэ хэхэ арга боломжо эндэ бии гү? Бии. Мүнөө үедэ таряалан дээрэ хүсэ ехэтэ 56 трактор хүдэлнэ. Арба найман агрегат тарилга хэжэ эхилээ.

Теэд хэнэйшье мэдэhээр машина, трактор өөрөө хүдэлхэ бэшэ, механизаторнууд хэрэгтэй. Энээн тухай колхозой правлени партком эртээнhээ hанаагаа табиhан байгаа. Мүнөө бүхы трактор, агрегадуудынь хоёр халаанда үдэр, hүнигүй хүдэлхэ механизаторнуудаар бүридхэгдэнхэй. Сеялкэшэдээр дүршэлтэй хүнүүд ажаллана.

Шэниисэсэ тарижа эхилhээр хэдэн үдэр боложо байна. Энэ үе соо ажалай түрүүшүүл шалгаран гарана. Амар Жанаевай, Дугар Эрдынеевэй агрегадууд бүтээсэ ехэтэй хүдэлмэриин үльгэр жэшээ харуулна. Амар Жанаев механизатораар олон жэлдэ хүдэлжэ байhанаа, hүүлэй үедэ хонишон болоо hэн. Тиибэшье хабартаа сеялкэдэ ябажа тарилга хээд, намартаа комбайндаа hуужа, ургаса хуряалсадаг юм. Тиимэ дээрэhээ эрхим шанартайгаар тарилга хэхэ гэжэ оролдодог байhаниинь гайхалгүй.

Амар Жанаевтай уулзахаяа Галтайн гурбадахи отделениин полевой станhаа хойшо Хуhатын таряалан ошобобди. Хоёр сеялкэ хойноо шэрэhэн хүсэ ехэтэ гэнжэтэ трактор бүри дүтэлнэ. Сеялкэнүүдэй дискнүүд бамбагар хүрьhэ шорой хурса хутага шэнгеэр эсхэн зүhэнэ. Сеялкэшэд ойр зуура ябаад лэ, дискнүүдыень харана, сеялкын хоорбо соо байhан орооhо этэрэсэгээнэд. Сеялкэнүүдэй хойноhоо шагтагалhан катогууд газарай хүрьhэ жэгдэдхэнэ.

Уданшьегүй газарайнгаа нэгэ захада гаража, автомашинын асарhан орооhо таряа хүүлхэеэ трактораа байлгаба. Хорёод наhанай хүдэр бэетэй, түхэреэн шарайтай хүн шиигтэй нойтон амисхаалаар ууралтажа байhан газар дээрэ шуран солбоноор hүрэн бууна. Бидэниие хаража, нэгэ удаа толгойгоо дохилзуулан мэндэшэлээд, трактораа үзэжэ захална. Энэ үедэнь сеялкэшэн Амар Жанаевтай хөөрэлдэбэбди.

— Тарилгын шанар гээшэмнай сеялкын ямараар тариhанhаа болодог. Зарим газарта тариха, заримандаа таринишьегүй гаража болохо. Энээнhээ ургаса муу гарана. Ходо харан шалгангүйгөөр ябажа яашье болохогүй. Мүнөө жэлдэ гектарай 14—15 центнер ургаса абаха байхабди. Гурбадахи үдэрөө шэниисэ тарижа ябанабди. Трактор, сеялкэмнай hаадгүй hайн хүдэлнэ. Сеялкээ оеhэдөө заhаа hэмди. Трактористмнай Чимитдоржиев Дамба. Дүршэлтэй бэрхэ хүн. Эдихэ юумыемнай поли дээрэ асаржа үгэдэг. Хүрэнгын орооhо машинаар hаадгүй зөөгөөд, хээд үгэнэ,— гэжэ нүхэр Жанаев хөөрэнэ.

— Шэниисэеэ эхэнхидээ паар дээрэ таринабди. Газар яhала шииртэй. Талханшье hайнаар ургаха байха. Мүнөө халаан соо 40—45 га таригдана. Даабаряа үлүүлэн дүүргэнэбди,— гэжэ тракторист Дамба Чимитдоржиев хэлэнэ.

Уданшьегүй агрегат байраhаа хүдэлжэ, алтан таряан газарай бамбагар хүрьhэ руу гоожоно. Сеялкэнүүдэй дискнүүд шугам шэнгеэр татан саашална.

«Знамя Ленина» колхозой гурбадахи отделениин залуу механизаторнуудай нэгэн Даша-Цырен Чимитовтэй уулзахадамнай, тэрэ иигэжэ хөөрэнэ:

— Манай механизаторнууд табан жэлэй түрүүшын жэлдэ үндэр баян ургаса абаха зорилготойгоор ажаллана. Мүнөө газар ехэ шииг нойтотой. Энээниие hалхинда үлеэлгэнгүйгөөр хаhа саг соонь элдүүрилээд, таряад байгаа hаа, уялгаяа сохом дүүргэхэбди. Бидэ хоёр халаанда хүдэлнэбди. Һүниндөө хахалаад, борнойлоод, үдэртөө таридагбди. Мүнөө жэлдэ манай механизаторнууд урда жэлэйхиhээ үлүү hайнаар хүдэлнэ.

Иигэжэ гансашье Даши-Цырен Чимитов хэлэнэ бэшэ, колхозой бүхы механизаторнууд иигэжэ мэдүүлнэ.

Энээн дээрэhээ харахада, таряашад, механизаторнууд тухай парти, правительствамнай тон ехэ анхарал оролдолго гаргана. Энээндэнь хү... ...рэхоор, тэрээниинь харюулхаар ажаллажа, табан жэлэй түрүүшын жэлдэ үндэр баян ургасаар эхэ орондоо баясуулха зорилготойгоор «Знамя Ленина» колхозойхид хүдэлжэ байнайнинь ойлгогдоно.

Ц-Д. ДАМБАЕВ.

...уряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ

...Монголой Арадай Республикын бүлэг артистнарые Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Хүндэлэлэй грамотаар шагнаха тухай

...дай АССР-эй ажалшадай ...нголой Арадай Республи... ...жтэ болон драматиче... ...ствые нэбтэрүүлэн дэлгэ... ...талаар ехэ хүдэлмэри ...айнь түлөө Буряадай ...Верховно Соведэй Прези... Хүндэлэлэй грамотаар ...рдые шагнаха:

...дын Таяе — Монголой Нацагдоржын нэрэмжэтэ ...театрай директор.

...йн Загдсүрэнние — Мон... ...рэнэй оперо, баледэй теат... ...ан.

...жавын Гомбосүрэнние — Монголой гүрэнэй Нацагдоржын нэрэмжэтэ драмын театрай артист.

Жагдамвын Лхамхүүе — Монголой гүрэнэй Нацагдоржын нэрэмжэтэ театрай артист.

Жамьянгийн Чулуунние — Монголой гүрэнэй оперо, баледэй театрай ахамад дирижер.

Тудэвын Цэвэнжавые — Монголой гүрэнэй Нацагдоржын нэрэмжэтэ драмын театрай артист.

Цэвэгжавийн Пүрэвдоржые — Монголой гүрэнэй оперо, баледэй театрай дуушан.

Цэрэнжавын Доржпаламые — Монголой гүрэнэй Нацагдоржын нэрэмжэтэ драмын театрай уран зураашa.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Б. СЕМЕНОВ.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь К. МАСЛОВ.

Улаан-Үдэ, Соведүүдэй байшан.
1971 оной майн 11.

РСФСР-эй Верховно Соведэй hунгалта үнгэргэхэ Октябрьска hунгуулиин 796-дахи округой ажалшадай түлөөлэгшэдэй hунгалтын урда тээхи окружной зүблөөнэй зал соо. Энэ зүблөөн сэмбэшэдэй соёлой байшанда болобо. Трибуна дээрэ Бэшүүрэй аймагай XXI партсъездын нэрэмжэтэ колхозой түлөөлэгшэ Ф. М. Иванов.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

ПАРТИЙНА ЭДЭБХИТЭДЭЙ СУГЛААНУУДҺАА

ХЭЖЭНГЭ

Хэжэнгын аймагай партийна эдэбхитэдэй суглаан майн 6-ной үдэр «КПСС-эй XXIV съездын дүнгүүд ба аймагай партийна организацин зорилгонууд» гэһэн асуудал зүбшэн хэлсэбэ.

Тус асуудалаар КПСС-эй Буряадай обкомой секретарь, партиин XXIV съездын делегат нүхэр **К. М. Продайвода** элидхэл хэһэн байна.

— Коммунис партиин хараа түсэбүүдые бэелүүлхэ гээшэ совет эрхэтэн бүхэнэй нангин уялга мүн. Арадай ажахын һалбархын, совет хүнэй зол жаргалай түлөө тэмсэлдэ дэлгэрһэн социалис мүрысөөнэй манлайда коммунист бүхэн жагсаха ёһотой,— гэжэ элидхэлшэ онсолон тэмдэглэбэ.

Элидхэл тушаа үгэ хэлэлгэ эхилжэ, тон түрүүн Худанай леспромхозой директор **М. В. Рудаков** үгэ абажа, ингэжэ хэлэбэ:

— Ой модон гээшэ—арадай баялиг. Энээнэй удха шанарые ойлгоһон манай коллективэй хүдэлмэришэд шэнэ. табан жэлэй эхинһээ хойшо шэн габьяатайгаар ажаллана гэхэдэ алдуу болохогүй. 1971 оной нэгэдэхи кварталай түсэб бүхы талаараа дүүргэгдэнхэй. Саашадаашье социалис мүрысөөнэй дүлэ, арад зоной эдэбхи үүсхэлые улам бадаруулхабди. Энэ асуудал манай коллективэй, манай коммунистнуудай мүнөөдэрэй шухала зорилго болоно.

Зүблөөндэ хабаадагшад Худанай совхозой Сагаан-Наринай һүнэй гүүртые даагша **Н. Дулмаевагай** хэлэһэн үгые ехэл анхаралтайгаар шагнаа.

— Аймагай, совхозой түбһөө холо байһан малшадые соёл гэгээрэлэй, худалдаа наймаанай талаар хангаха гээшэ ажахын хүтэлбэрилэгшэд бүхэнэй, партийна эхин организациин үдэр бүриин анхарал доро байха зэргэтэй. «Хилээмэн, сай, саахар байбал, бусад юумэн намһаал саагуур» гэжэ бододог хүтэлбэрилэгшэд бии. Нимэ холын хараагүй бодолдо эсэс табигдаха ёһотой,—гээд аймагай хүдөө ажахын түрүүшүүлэй нэгэн үгэеэ дүүргэбэ.

Зүбшэн хэлсэгдэһэн асуудалаар хамтадаа 10 хүн—«Первомайский» совхозой директор **Л. В. Бадуев**, Чисааныц совхозой парткомой секретарь **И. А. Рубцов**, Хэжэнгын совхозой парткомой секретарь **Б. Х. Жамбалов**, ВЛКСМ-эй райкомой секретарь **В. Т. Тугдумов**, «50 лет Октября» совхозой парткомой секретарь **Г. С. Сангадиев**, аймОНО-е даагша **Ц. Цыренжапов**, Хүртэйн леспромхозой директор **Д. В. Волков**, КПСС-эй райкомой нэгэдэхи секретарь **Б. Д. Ангархаев** үгэ хэлэжэ, партиин XXIV съездын хараалһан асари ехэ түсэбүүдые аймагай ажалшадай нэрэтэй түрэтэйгөөр бэелүүлхэ байһыень мэдүүлбэ. Партийна эдэбхитэдэй суглаан «Партиин түсэб—арадай түсэб» гэһэн уряа доро үнгэрөө.

Партийна эдэбхитэдэй суглаанай һүүлээр КПСС-эй Буряадай обкомой секретарь нүхэр К. М. Продайвода аймагай хүдөө ажахын түрүүшүүлдэ гүрэнэй шангуудые барюулаа. Хэжэнгын совхозой түрүү хонишон Намжилов Шоен Найдановия Октябриин Революциин орденоор шагнагдаа. Мүн тус совхозой 3-дахи отделениин һүнэй фермые даагша Жамьянова Буда-Ханда Дараевнагай үбсүүндэ баһал Октябриин Революциин орден ялараа. «50 лет Октября» совхозой залуу хонишон, ВЛКСМ-эй XV съездын делегат байһан Вера Жамсуевада «Хүндэлэлэй Тэмдэг» орден барюулагдаа.

Хэжэнгын аймагай хүдөө ажахын 31 түрүүшүүл гүрэн түрын дээдэ хайрада хүртэбэ.

(Манай корр.).

УЛААН-ҮДЭ

Улаан-Үдын аймагай партийна эдэбхитэдэй суглаан боложо, КПСС-эй XXIV съездын дүнгүүд ба аймагай партийна организациин бэелүүлхэ зорилгонууд тухай асуудал зүбшэн хэлсэбэ. Тус асуудалаар КПСС-эй ЦК-гай гэшүүн, партиин обкомой нэгэдэхи секретарь **А. У. Модогоевой** хэһэн элидхэл угаа анхаралтайгаар шагнагдаа. КПСС-эй XXIV съездын удха шанар тушаа, тэрэнэй табиһан ехэ зорилгонууд тушаа элидхэлшэ дэлгэрэнгыгээр тогтоо. Ороной экономико улам хүгжөөхэ ехэ зорилго табихадаа, арадай ажаһуудал һайжаруулха хэрэгтэ партимнай гол анхаралаа хандуулна гэжэ тэмдэглээ. Энэ табан жэлэй туршада арадай үргэн хэрэглэлэй эд бараан улам элбэгээр үйлэдбэрилэгдэдэг болохо байна. Тэрэшэлэн худалдаа наймаагаар, мүн хүн зоной ажаһуудалай эрилтэ хангалгые эрид һайжаруулха талаар горитой хэмжээ ябуулганууд тодорхойлогдоо.

Хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэдэй үмэнэ табигдаһан гол зорилгонь юуб гэхэдэ, нэн түрүүлэн газар тариалан эрхилхэ хэрэг улам һайжаруулха шухала болоно гэжэ элидхэлшэ онсолон тогтоо. Эзэн ёһоор газараа элдүүрилхэ, һайнаар уһалха, үтэгжүүлхэ асуудал халаа түбхын түрүүндэ шиидхэгдэхэ зүйл болоно бшуу. Хүдөө ажахыдахи гол баялиг—газар тухай тогтохо зуураа, ажахы бүхэн нэгэ адляар энэ баялигтаа хандадаггүй байһан ушарые баримталан харуулаа. Жэшээнь, энэ аймагай Ленинэй нэрэмжэтэ колхозойхидой нёдондо гектар бүриһөө дунда зэргээр 15 центнер орооһо хуряахадань нэгэ мужаатай зэргэлээд байһан хүршэ «Искра» колхозойхид 11 центнер абаһан байна ха юм. Теэд эдэ хоёр колхозой газаран хоорондо ямаршье илгаа байхагүй. Харин инмэ үрэ дүн газартаал ямараар хандадагһаа болоно бшуу.

Үзэл сурталай хүдэлмэри һайжаруулха, партиин XXIV съездын документнүүдые үргэн ниитэдэ тайлбарилан ойлгуулха асуудалнууд тушаа элидхэлшэ горитой тогтоо. Саашадаа бэелүүлхэ зорилгонуудые тодорхойлоо.

— Манай коммунистнууд, бүхы хүдэлмэрилэгшэд КПСС-эй XXIV съездын хүдэлмэриие угаа анхаралтайгаар адаглан һонирхожо байгаа. Мүнөө съездын материалнуудай гүн удхые хүн зондоо хөөрэхэ, удхыень ойлгуулха талаар партийна организаци ехэ хүдэлмэри ябуулжа байна,—гэжэ элидхэл тушаа түрүүлэн үгэ хэлэһэн Калининай нэрэмжэтэ совхозой парткомой секретарь **Ю. И. Калашников** мэдүүлбэ.

Ниислэл шадарай энэ ажахы гол түлэб үнеэдые үсхэбэрилхэ, овощ ургуулха шэглэлтэй боложо байнхай. Энэ табан жэлэй туршада тус ажахы һү абалга ба гүрэндэ тушаалгаяа хоёр дахин шахуу ехэ болгохо зорилготой. Мүн энэ хугасаада овощ абалга таба дахин ехэ болохо юм.

Орооһо тариа абалгые улам дээшэлүүлхэ асуудалда «Советская Россия» колхозой түрүүлэгшэ **Л. С. Трофимов** үгэеэ зорюулба. «Улаан Оронго» колхозой түрүүлэгшэ **В. Б. Тармаев** үгэ хэлэхэдээ, мал ажал хүгжөөлгэдэ тэжээлэй дутамаг байдаг ушар ехэ түбэг татана гэжэ тэмдэглээ. Бүхы сабшалангаймнай 70 процентнь уһалагдадаг газар юм. Тиимэһээ сабшалангай үрэжэл һайжаруулха хэрэг хадаа колхозой правлени, партийна организациин шиидхэхэ зайлашагүй зүйлынь болоно. Зүгөөр энэ хүдэлмэри ябуулха хэрэгтэ уршаг татадаг юумэнүүд бии. Олзоной намаг хатааһан мүртэнь, тэндэ мүнөө һоорооборишье ногоон ургаагүй. Хатааха хүдэлмэри хэжэ байхадаа, уһалалгын барилга нэгэ доро бүтээхэ хэрэгтэй байгаа ха юм. Уһалалгын бэшэшье барилганууд хүсэндөө хүрөөгүй байһаар. Республикын мелиорациин ба уһанай ажахын министерство хадаа саашадаа ажал хэрэгээ бодомжотойгоор бүтээдэг болоо һаань, һайн бэлэй гэжэ тэрэ шүүмжэлхы ажаглалта хэнэ.

ВЛКСМ-эй райкомой нэгэдэхи секретарь **В. И. Владиров**, Тарбагатайн дунда һургуулиин директор **П. С. Ринчино**, «Искра» колхозой Надейнэй һү һаалиин фермые даагша **С. К. Павлов** болон бусад элидхэл зүбшэн хэлсэлгэдэ хабаадалсаа.

КПСС-эй XXIV съездын шиидхэбэринүүдые һайшааһан тогтоол партийна эдэбхитэдэй суглаан баталан абаа.

А. НАГАСЛАЕВ.

* * *

КПСС-эй XXIV съездын дүнгүүдые зүбшэн хэлсэһэн партийна эдэбхитэдэй суглаанууд Загарайн, Прибайкалиин, Баунтын аймагуудта боложо үнгэрөө. Тэндэ хабаадагшад партиин XXIV съездын абаһан шиидхэбэринүүдые һайшааһан, аймагай партийна организацинуудай саашадаа бэелүүлхэ зорилгонуудые хараалһан тогтоол абаһан байна.

Улаан-Үдын аймагай «8-е марта» колхозой овощ таригшад нёдондо баян ургаса хуряажа, бүхыдөө 560 гаран центнер ургаса гүрэндөө тушааһан байгаа. ЗУРАГ ДЭЭРЭ: овощ ургуулагшадай звеное даагша О. П. Торгашина КПСС-эй XXIV съездын материалнуудые ажалшадтаа тайлбарилан ойлгуулжа байна.

З. ВЕСНИНАГАЙ фото.

МҮРЫСӨӨНЭЙ ДҮНГӨӨР

Республикымнай Министрнүүдэй Совет болон профсоюзай Областной совет нютагай мэдэлэй предприятинуудай хоорондо дэлгэрһэн социалис мүрысөөнэй 1-дэхи кварталай үрэ дүн согсолон гаргаба. Түрүүшын кварталай үедэ һайнаар ажаллажа гараһан хэдэн коллектив түрүү һуури эзэлээ.

Коммунальна ажахын министерствын «Ремстройтрестын» заһабари-барилгын управлениин коллектив (начальнигынь П. П. Седунов, парторганизациин секретарь В. Е. Чимитов, месткомой түрүүлэгшэ М. А. Сажина) барилга-заһабари хэхэ кварталай түсэбые 101 процент, ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ даабариие 104,8 процент, олзо доход оруулха түсэбые 102,8 процент дүүргэжэ, республикын Министрнүүдэй Соведэй болон облпрофсоведэй дамжуулгын Улаан тугта, 1-дэхи мүнгэн шанда хүртэһэн байна.

Барилгын материалнуудай промышленностиин управлениин мэдэлэй Улаан-Үдын хирпишсын заводой коллектив (директорынь В. Б. Иванов, парторганизациин секретарь С. Ф. Хамаганов, завкомой түрүүлэгшэ В. И. Янькова) продукци худалдаха түсэбөө 102,2 процент, олзо доход оруулха даабаряа 108,4 процент дүүргэһэн юм. Түлишын промышленностиин управлениин Иволгын леспромхозой коллектив түсэбөө продукци худалдалгаар — 108,6 процент, арад зоной хэрэглэмжын эд бараа бүтээлгээр — 223,8 процент, ажалай бүтээсэ дээшэлүүлгээр — 123,5 процент, олзо доходоор — 118,7 процент дүүргээ. Хилээмэ барилгын промышленностиин Буряадай трестын хилээмэнэй комбинадай коллектив кварталай түсэбые үлүүлһэн байна. Эдэ коллективүүд дамжуулгын Улаан тугуудта, 1-дэхи мүнгэн шанда хүртэбэд.

Улаан-Үдын Горпромторгын 17-дохи магазинай. Худалдаа наймаанай байшангай коллективүүд республикын Министрнүүдэй Соведэй болон Облпрофсоведэй дамжуулгын Улаан тугые 2-дохи мүнгэн шантайгаар абаха болобо.

2-дохи мүнгэн шангуудта Эдеэ хоолой промышленностиин министерствын Захааминай пивзаводой, арад зоной хэрэглэмжэ хангадаг министерствын гуталай нэгэдэлэй коллективүүд хүртэһэн байна.

Эдеэ хоолой промышленностиин министерствын Үнэгэтэйн үрэ жэмэсэй заводой, Улаан-Үдын горпищеторгын 64-дэхи магазинай, оптово баазын, коммунальна ажахын Министерствын, Хэжэнгын заһабари-барилгын участогай, горжилуправлениин 3-дахи домоуправлениин хүдэлмэрилэгшэдтэ 3-дахи мүнгэн шан барюулагдаха юм.

ПАРТИ БОЛОН АРАДАЙ БАТА НЭГ[...]

(Үргэлжэлэл. Эхининь 1-дэхи нюурта).

ХОЙТО-БАЙГАЛ. (Телефоноор абтаба). Энэ аймагай «Рассвет» колхозой гэшүүд хамтынгаа суглаанда олоороо сугларжа, Хойто-Байгалай һунгуулиин 115-дахи округһоо Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй депутадта кандидадые дэбжүүлбэд.

Колхозой правлениин түрүүлэгшын орлогшо нүхэр Сагдиев А. С эгээ түрүүлэн үгэ абахадаа, ан үсхэбэрилэгшэ **Кондакова Наталья Иосифовна** гэгшые республикынгаа засаг түрын дээдэ зургаанда дэбжүүлхэ тухай һанамжалба. Тиин энэ хүнэй намтар, ажал хэрэг тухай дэлгэрэнгыгээр хөөрэжэ үгэбэ. Нүхэр Кондакова Н. И. 1950 онһоо 1967 он хүрэтэр «Рассвет» колхоздо олон янзын ажал дээрэ ябаа. 1967 ондо колхоздо ан үсхэбэрилгын ажахын эмхидхэгдэхэдэ, тэндэ хүдэлжэ захалаа. Тиихэдээ ан үсхэбэрилхэ түсэбөө жэлһээ жэлдэ үлүүлэн дүүргэнэ. Энээнэйнь аша туһаар ангай фермэ ехэ олзо доходтой һалбари боложо шадаа. 1970 ондо колхозойнь сэбэр олзо доход илангаяа ехээр ургаа.

Нүхэр Кондакова Н. И. эрхим һайнаар хүдэлжэ, ажалайнгаа бүтээсэ эрид дээшэлүүлжэ шадаһанай түлөө КПСС-эй райкомой болон аймагай Соведэй гүйсэдкомой Хүндэлэлэй грамотануудаар, үнэтэ шан бэлэгүүдээр шагнагдаһан байхаһаа гадна, В. И. Ленинэй түрэһөөр 100 жэлэй ойдо дурасхаалта медаляар шагнагдаа юм.

Ан үсхэбэрилэгшэ нүхэр Наталья Иосифовна Кондаковае Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй депутадта кандидадаар дэбжүүлхэ тухай А. С. Сагдиевай дурадхалые һаалишан Е. И. Темушева, медицинын фельдшер Л. С. Бельская болон бусад халуунаар дэмжэжэ, тусхай тогтоол нэгэн дуугаар баталан абтаба.

Д. ДАШИЕВ.

●

ТҮНХЭН. Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй депутадта кандидадуудые дэбжүүлгэдэ зорюулагдаһан һунгалтын урда тээхи ажалшадай суглаанууд аймагай колхоз болон совхозуудаар, промышленна предприяти болон эмхи зургаануудаар эдэбхитэйгээр боложо үнгэрбэ.

Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой колхознигуудай суглаан дээрэ Тоорын һунгуулиин 123-дахи округоор Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй депутадта кандидадаар БурАССР-эй хүдөө ажахын министр нүхэр **Владимир Бизьяевич Саганов** дэбжүүлэгдэээ.

Хөрэнэй һунгуулиин 124-дэхи округһоо Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй депутадта кандидадаар Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй радио-дамжуулгын ба телевидениин талаар комитедэй түрүүлэгшэ нүхэр **Цыремпил Цыдыпович Митыпов** Туранай совхозой, Хэрэнэй дунда һургуулиин коллективүүдэй суглаан дээрэ дэбжүүлэгдэбэ.

Саянай совхозой хүдэлмэришэд, алба хаагшад, мэргэжэлтэд өөһэдынгөө суглаан дээрэ Жэмһэгэй һунгуулиин 125-дахи округһоо Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй депутадта кандидадаар совхозойнгоо эрхим гахайшан нүхэр **Санжей Вадаршеевна Сагалуевае** нэрлэбэ.

Түнхэнэй һунгуулиин 126-дахи округһоо Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй депутадта кандидадаар «Сибиряк» колхозой түрүүлэгшэ нүхэр **Логей Андриянович Максимов** колхознигуудай хамтын суглаан дээрэ дэбжүүлэгдээ.

«Восточные Саяны» колхозой колхознигуудай суглаан боложо, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй депутадта кандидадаар Толтойн һунгуулиин 127-дохи округһоо КПСС-эй Түнхэнэй райкомой нэгэдэхи секретарь нүхэр **Александр Добшонович Таханов** дэбжүүлэгдэбэ.

●

УЛААН-ҮДЭ, СОВЕТСКЭ РАЙОН. Республикын түрүү предприятинуудай нэгэн болохо «Электромашина» заводой хүдэлмэришэд, инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэд болон алба хаагшадай хамтын суглаан болобо. Тиигэжэ Буряадай АССР-эй [...]ведэй депутадта канд[...] жүүлхэ тухай асууда[...] сэбэ.

Залуу үетэнэй ду[...]лэн үгэ абаһан комсо[...] Валентина Огаркова [...] һунгуулиин 8-дахи [...] публикын Верховно [...] гагдаха депутадта [...] сугтаа, нэгэ цехтэ х[...]рөө, ВЛКСМ-эй [...] эдэбхитэй хүдэлмэри[...] **Павловна Рудскаяе** д[...]һэн дурадхал оруулба.

Нүхэр Огарковагай [...] цехэй комсомолой [...] секретарь Т. Сторо[...] мастер А. Д. Бусов[...] парторг Г. М. Золоту[...] бусад хани халуунаар [...]

Буркоопсоюзай ба[...]строй» трестын заһаб[...]равлениин коллекти[...]лаанда хабаадагшад [...] АССР-эй Верховно С[...]тадта Лазовско һунгуу[...]хи округһоо һунгагда[...]даар Улаан-Үдын гор[...]дэй гүйсэдхэхэ коми[...]лэгшэ **Александр Сер[...]новые** дэбжүүлбэ.

●

МУХАР-ШЭБЭР. колхозой гэшүүдэй [...]лаанда хабаадагшад [...] АССР-эй Верховно [...]хар-Шэбэрэй һунгуу[...]руғһоо һунгагдаха д[...]дидадаар КПСС-эй об[...]гаанай органуудай та[...] **Кондрат Афанасьевич[...]вые**, тиихэдэ «Сел[...] нэгэдэлэй аймагай от[...]дэлмэришэд, инжене[...]скэ хүдэлмэрилэгшэд [...] хаагшадай коллектив [...]най һунгуулиин 107-до[...] Буряадай АССР-эй [...]ведтэ һунгагдаха депу[...]дадаар «Сельхозтех[...] республиканска нэгэ[...]лэгшэ **Сергей Григор[...]гань** гэгшые дэбжүүл[...] тоол нэгэн дуугаар [...]

ҮҮЛТЭР ҺАЙЖАРУУЛГАДА—ГОЛ АНХАРАЛ

Шэнэ табан жэлэй туршада хүдөө ажахыгаа хурдан түргэнөөр хүгжөөжэ, Эхэ орондоо 14,3 миллион тонно мяха, 92,3 миллион тонно һү, 46,7 миллиард үндэгэ, 464 мянган тонно нооһо тушаажа, олон түмэн ажалшадайнгаа эрилтые дүүрэнээр хангаха тушаа КПСС-эй XXIV съездын Директивэнүүд соо тэмдэглэгдэнэ. Тиин Буряадай хүдөө ажахын институдай ректор, хүдөө ажахын эрдэмэй кандидат нүхэр К. Д. МИРОНОВОЙ энэ статья соо республикымнай ажахынуудта хони, малай үүлтэр һайжаруулха хүдэлмэриин али зэргэ ябуулагдажа байһан тухай, мүн саашанхи хараа зорилгонууд тухай хэлэгдэнэ.

Мүнөө үедэ хүдөө ажахые эрид хүгжөөжэ, гүрэндэ һү, мяха, үндэгэ элбэг дэлбэгээр тушааха гол шухала асуудал гансашье малшадай урда бэшэ, мүн промышленностиин бүхы хүдэлмэришэдэй, эрдэмтэдэй урда табигдана гээшэ. Парти, правительствынгаа хараалһан энэ зорилго бэелүүлхын түлэ нэн түрүүлэн газар тариалангай, мал ажалай хүшэр хүндэ хүдэлмэриие бүхыдэнь оньһожоруулжа, ниитынгээ адууһа малые хүсэд хүрэхэ шэмэтэ тэжээлээр хангахаһаа гадна, үүлтэрыень һайжаруулжа, ашаг шэмыень дээшэлүүлхэ болонобди.

Һүүлэй жэлнүүдтэ республикымнай ажахынуудта малай үүлтэр һайжаруулха, тоо толгойень олошоруулха, ашаг шэмыень дээшэлүүлхэ, абтаһан продукциин өөрын үнэ сэнгые хямдаруулха талаар зарим тэды алхам хэгдэбэшье, үшөөл һанаһанда хүрөөгүй гэжэ хэлэлтэй. Юуб гэхэдэ, мүнөө үедэ колхоз, совхозуудаймнай туйлалта улад зоной эрилтэһээ гээгдэнги ябаһаар. **Нэгэдэхеэр**, адууһа малай һубайралга, гарзаталга үшөөл ехэ, бардам хүрэхэ тэжээлээр хангагданагүй бшуу. **Хоёрдохёор**, үүлтэрыень һайжаруулха хүдэлмэри хаа хаанагүй эмхитэй һайнаар ябуулагданагүй гэжэ тэмдэглэлтэй.

Гүрэндэ һү, мяха, үндэгэ, нооһо тушаалгын үнгэрһэн арбан жэлэй дүнгүүдые харахада, энэ үе соо туйлагдаһан амжалта гансахан адууһа малай ашаг шэмын дээшэлһэнһээ бэшэ, харин тоо толгойнь олошоронһоо туйлагдаа. Гэбэшье мал ажалһаа абтаһан продукциин өөрын үнэ сэн хямдараагүй, гаргашалагдаһан гаргашань доошолоогүй байна бшуу.

Мал ажалые промышленностиин ямар нэгэн һалбаритай зэргэсүүлхэдэ зарим талаараа дүтэрхышье байдаг. Ушарынь хадаа малшадай тушаадаг һүн, мяхан нооһон хони малһаа абтадаг байна. Харин промышленностиин үйлэдбэрилһэн продукци машина ба элдэб янзын станогуудта бүтээгдэн гарадаг байна бшуу. Иигэжэ хоёр ондоо һалбариие зэргэсүүлжэ харахада, хони, малнай ажахынуудай эдеэ хоолой продукци абалгын «машина гү, али станок» болоно гээшэ. Промышленность абтаһан продукциингаа өөрын үнэ сэнгые хямдаруулхын ба бүри ехээр үйлэдбэрилхын тула машина, станогуудаа жэл бүри шахуу шэнэдхэн һэльбэдэг, ажалдаа түрүү онол аргануудые улам үргэнөөр нэбтэрүүлдэг юм. Тиимэһээ эндэ шэнэ түхэлэй машина, станогуудые ашаглаха инженер-технологууд, уһаалан зохёохо инженер-конструкторнууд ажалладаг. Харин хүдөө ажахыда адууһа мал үсхэбэрилхэ, үүлтэрыень һайжаруулха хүдэлмэриень колхозой гү, али совхозой гансал зоотехнигүүд бэелүүлдэг гээшэ. Энээхэн жэшээ дээрэһээ абажа харахада, ажахынуудтамнай хони, малай үүлтэр һайжаруулха, үсхэбэрилхэ хүдэлмэри ганса нэгэ зоотехник дүүргэнэ бшуу. Тиимэһээ адууһа малай үүлтэр һайжаруулха хүдэлмэри юундэ хойшо татагданаб гэбэл, энээниие хүтэлбэрилхэ, гүримшүүлхэ мэргэжэлтэд колхоз, совхозуудтамнай үсөөн гэхэ гү, али оройдоошье үгы шахуу байһаар. Энээнһээ болоожо үнгэрһэн арбан жэлэй туршада малай үүлтэр һайжаруулха гол шухала хүдэлмэри ябуулагдаагүй, гансал тоо толгойнь олошорһон байна.

Энэ дутагдалаа түргэн усадхахын тула нэн түрүүлэн ашаг шэмэ ехэтэй һайн үүлтэрэй хони, малаа илгажа, тусхай һүрэг болгон амяарлаха ба саашадань һайнаар үсхэбэрилжэ, олошоруулха шухала. Тиихэдээ жэл бүри бонитировко хэжэ байха хэрэгтэй.

Урзанда «Байкал» племхозой хонишод дунда зэргээр хонин бүриһөө 3 килограмм 980 грамм нооһо хайшалһан юм. Тиин хонин бүхэнэй тусхай тэмдэг абажа харахада, 5,5 килограммһаа дээшэ нооһо үгэдэг хонидойнь тоо 4,5 процент—5,5 килограмм нооһотойнь 30 процент, 3,1—4 килограмм нооһотойнь 32 процент, 3 килограммһаа доошо нооһо үгэдэг хонидынь 23,5 процент байһан юм. Тиигэжэ хонин бүриһөө хайшалагдаһан нооһоной дунда зэргын дүнгүүдэй саана ашаг шэмынгээ талаар янза бүриин хонидой нимэ олоороо даддалагдаад байһаниинь элирээ һэн. Зүгөөр эдэ хонин нэгэ адли тэжээл дээрэ харууһалагдабашье, ашаг шэмэнь тад ондоо байгаа бшуу. Теэд энэ илгаае хараадаа абан, бидэ 1969—1970 онуудай үбэл бонитировко хэжэ, 3 килограммһаа доошо нооһотой хонидыень голодоһондо гаргажа амяарлаад, мяханда тушааһан байнабди.

Энээнэймнай дүнгүүд дорохи таблица оруулагданхай.

Жэлнүүд	Хайшалагдаһан нооһон (килограмм)	Гаргашалагдаһан тэжээлынь (килограм.)
1969	3,98	183
1970	4,55	155

Иигэжэ илгаһанай һүүлээр хонин бүриһөө хайшалагдаһан нооһон үнгэрэгшэ жэл 1969 онойхиһоо 570 граммаар дээшэлһэн, харин тэжээлынь 28 килограммаар хороогдоһон байна. Энээхэн жэшээ дээрэһээ абажа харахада хонидой ашаг шэмэ гансашье тэжээлһээ бэшэ, мүн үүлтэрһээнь дулдыдана гэжэ хэлэлтэй. Тиимэһээ һайн үүлтэрэй хонидые үсхэбэрилхэдэ үлүү ехэ тэжээлэй гаргашалагдахагүй байһаниинь элитэ бшуу. **Жэшээ болгон Иволгын туршалга-үйлэдбэриин ажахые хараһа үзэе:**

	1965	1970	±
Хонидой тоо толгой	13055	12643	—3,2%
Хайшалагдаһан нооһон (килограммаар)	3,27	4,36	+35%
Бүхыдөө суглуулагдаһаниинь (центнерээр)	428	541	+26%
Хонин бүридэ гаргашалагдаһан тэжээл (килограммаар)	122	140	+15%

Иигэжэ хони, малайнгаа үүлтэрыень һайжаруулха, ашаг шэмэ ехэтэй хонидые, үхэрнүүдые бүри олоор үсхэбэрилхэ хүдэлмэри эмхитэйгээр ябуулбал, мал ажалһаа абтадаг продукциин хэмжээн улам дээшэлжэ, үбһэ тэжээл үлүү ехээр гаргашалагдахагүй байна бшуу. Республикымнай ажахынууд жэл бүри айхабтар олон хони, үхэр голодоһондо гаргажа, гүрэндэ тушаадаг байна. Тиихэдэ хони, үхэрэй али зэргэ ашаг шэмэ үгэдэг байһыень хараадаа абтанагүй. Энээнһээ боложо голодоһондо гаргагдаһан малайнь дунда ашаг шэмынгээ талаар һайн хони, үхэрнүүд мяханда тушаагдашана.

Адууһа малайнгаа ашаг шэмыень дээшэлүүлхэ гэбэл нэн түрүүлэн дээрэ дурсагдагша ажахынуудта адли ехэ нооһо, һү, мяха үгэдэг, үхэрнүүдөө тусгаарлан илгажа үсхэбэрилхэ шухала. Энээниие түргэн саг соо бэелүүлхын тула промышленна предприятидал мэргэжэлтэдээ хоёр ондоогоор амяарлабалнай, ажахы бүхэнэй зоотехник-технолог, зоотехник-селекционернүүд даалгагдаһан ажалаа танижа, хүтэлбэрилхэ болоно бшуу.

Малай үүлтэр һайжаруулха хүдэлмэри гансашье үүлтэртэ ажахынуудта бэшэ, мүн һү, мяха, нооһо тушаадаг бүхы колхоз, совхозуудта ябуулагдаха зэргэтэй. Тиихэдээ гүрэндэ мал ажалай продуктнуудые ехээр абажа тушаадаг ажахынууд гол түлэб хони малайнгаа ашаг шэмыень хараадаа абажа, үсхэбэрилхэ болоно. Иигэжэ малайнгаа үүлтэр һайжаруулжа, ашаг шэмыень эрид дээшэлүүлбэл, энэ табан жэлдэ бүри ехэ амжалта туйлахаа байһамнай дамжаггүй.

К. МИРОНОВ,
хүдөө ажахын эрдэмэй кандидат.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй У[...]

СССР-эй Энергетикын ба электрификациин министерствын пред[...] организацинуудай хүдэлмэришэд, инженерно-техническэ[...] хүдэлмэрилэгшэд болон алба хаагшадые СССР-эй орден[...] ба медальнуудаар шагнаха тухай

Оронойнгоо энергетикые хүгжөөхэ табан жэлэй даабариие амжалтатайгаар бэелүүлһэнэй түлөө иимэ хүнүүдые шагнаха гэбэл:

БУРЯАДАЙ АССР-һээ

ЛЕНИНЭЙ ОРДЕНООР

Украинцев Павел Петровичые—Улаан-Үдын городской электросетиин ахалагша электромонтер.

ОКТЯБРИИН РЕВОЛЮЦИИН ОРДЕНООР

Козель Андрей Ивановичые—Главсельэлектросетьстройн 56-дахи Улаан-Үдын оньһожоруулагдамал колоннын начальник.

Расчупкин Дмитрий Алексеевичые—Улаан-Үдын ТЭЦ-эй газоэлектросварщик.

АЖАЛАЙ УЛААН ТУГАЙ ОРДЕНООР

Авраменко Анатолий Дмитриевичые—«Сибэнергострой» трестын Галуута-Нуурай ГРЭС-эй барилгын управлениин начальник,

Глушко Николай Петровичые—Улаан-Үдын ТЭЦ-эй электрослесарьнүүдэй бригадир.

Журбу Степан Леонтьевичые—Улаан-Үдын теплосетиин слесарь.

Загузин Сергей Кирилловичые—Центральна электросетиин ахалагша электрослесарь.

Засухин Владимир Георгиевичые—«Сибэнергострой» трестын Галуута-Нуурай ГРЭС-эй барилгын управлениин бригадир.

Казазаев Феоктист Федотовичые—Улаан-Үдын городской электросетиин ахалагша электромонтер.

Крапивинцев Михаил Андреевичые—«Сибэнергострой» трестын «Сиботделстрой» управлениин Улаан-Үдын барилгын участогай моторист.

Мельников Станислав Александровичые—Бурятэнергын эрхилэгшэ.

Минеев Василий Даниловичые—Улаан-Үдын Советскэ райгүйсэдкомой түрүүлэгшэ.

Портнягин Михаил Иннокентьевичые—Байгалай электросетиин ТЭЦ-эй ахалагша машинист.

Сальников Александр Михайловичые — «Востокэнергомонтаж» трестын Шэтын хабсаралгын управлениин слесарьнүүдэй бригадир.

Сысолятин Иван Емельяновичые—Улаан-Үдын теплосетиин слесарь.

Федорова Роза Ивановнае—Энергосбыдэй ахалагша контролер.

«ХҮНДЭЛЭЛЭЙ ТЭМДЭГ» ОРДЕНООР

Борисов Геннадий Очировичые—Бурятэнергын главна инженер.

Васильева Варвара Георгиевнае—Энергосбыдэй ахалагша контролер.

Власов Павел Федоровичые—Центральна электросетиин электрослесарь.

Волгина Анна Ивановнае—«Сибэнергострой» трестын Улаан-Үдын ТЭЦ-эй барилгын управлениин хүдэлмэришэн.

Горбачев Александр Петровичые—Байгалай электросетиин директор.

Де-чун-гу — «Сибэнергострой» трестын Улаан-Үдын ТЭЦ-эй барилгын управлениин комплексно бригадын бригадир.

Жарков Владимир Алексеевичые — Главсельэлектросетьстройн 56-дахи оньһожоруулагдамал колоннын бригадир.

Зеленовский Петр Ивановичые—Улаан-Үдын городской электросетиин директор.

Копевин Илья Федоровичые—Хурамхаанай аймагай Хойто зүгэй электросетиин ахалагша электромонтер.

Напартович Владислав Людвиговичые—Улаан-Үдын теплосетиин директор.

Печкин Федор Васильевичые—Улаан-Үдын ТЭЦ-эй директор.

Шестаков Георгий Гавриловичые—Урда зүгэй электросетиин шофер.

Ярунчев Василий Яковлевичые—Бурятэнергын эрхилэгшын орлогшо.

«ШЭН ГАБЬЯАТА АЖАЛАЙ ТҮЛӨӨ» МЕДАЛЯАР

Безруков Николай Афанасьевичые — Улаан-Үдын городской электросетиин ахалагша электромонтер.

Карпенко Евгений [...]—Улаан-Үдын ТЭЦ-эй [...]женер.

Коноваленков Вал[...]вичые—Урда зүгэй э[...] ахалагша электромонт[...]

Михайлов Анатолий[...]чые—Хойто зүгэй э[...] шофер.

Федорова Валентин[...]нае—Центральна э[...] ахалагша дежурна эл[...]

Янов Иван Иванов[...] сельэлектросетьстрой[...] Улаан-Үдын оньһожо[...] колоннын шофер.

«АЖАЛДАА ШАЛГ[...] ТҮЛӨӨ» МЕДА[...]

Аверьянов Валери[...]чые—Бурятэнергын а[...]тер.

Золоторева Нина В[...] Улаан-Үдэ городой К[...]ветскэ райкомой пол[...] кабинедые даагша.

Иванов Иван Всево[...] «Сибэнергострой» тре[...] Үдын участогай нүүд[...]рүүлагдамал колонны[...]

Капустина Таисия [...]—Байгалай электросе[...] машинист.

Козко Василий Ко[...] «Востокэнергомонтаж[...] Шэтын хабсаралгын [...] бригадир.

Павлова Антонина [...] Энергосбыдэй ахалагш[...]

Покателюк Анна М[...] Улаан-Үдын ТЭЦ-эй м[...]

Репин Михаил Иль[...]ральна электросетиин [...] электромонтер.

Сапунов Сергей Де[...]—Главсельэлектросеть[...]дахи Улаан-Үдын оны[...]дамал колоннын бригад[...]

Собенникова Полина [...]—Урда зүгэй электросе[...]та-Нуурай ТЭЦ-эй маш[...]

СССР-эй Верховно Соведэй Пре[...]
Түрүүлэгшэ Н. ПОД[...]

СССР-эй Верховно Соведэй Пре[...]
Секретарь М. ГЕО[...]

Москва, Кремль.
1971 оной апрелиин 20.

АСУУГТЫ — ХАРЮУСАХАБДИ

ЗАМБУУЛИНИИЕ ШЭНЖЭЛГЭ ГАЗАР ДЭЛХЭЙДЭ ЯМАР АШАГ ТУҺАТАЙБ?

«СОЮЗ-10» ГЭЖЭ ЖОЛООДОГДОДОГ ОНГОСЫН БА «САЛЮТ» ГЭДЭГ НАУЧНА СТАНЦИИН ХАБААДАЛГАТАЙГААР ЭДЭЭН ТУРШАЛГА ЗАМБУУЛИНИИЕ УДАА ДАРААЛАН ШЭНЖЭЛХЭ ЗАМДАХИ ШЭНЭ ШАТА БОЛОНО.

Эрдэм наукын хүгжэhэнhөө уламжалан, хүниие тойрон оршодог байгаалиин шэнжэ шанарые научна, ажахын талаарнь согсолон шэнжэлхэ шухала гэhэн тобшолол гараа. Байгаалиин ушарал ба үзэгдэлнүүдые шэнжэлгэдэ бүхы талаhаань хандаха ябадал замбуулин соогуур ниидэдэг аппарадуудай бии болохотой хамта бэелүүлэгдэхэ аргатай болоо. Замбуулинай техникэ хэрэглэн, манай юртэмсын байдалые шэнжэлхэ гээшэ Газар дэлхэйгээ замбуулинhаа шэнжэлэн шэнжэлхэ эрдэм ухаанай шэнэ шэглэл болоно.

Газарай баялигуудые бодомжотой зүбөөр ашаглажа hураха, байгаалиин элдэб ушаралнуудай hандаралта үйлэнүүдые аргатай соонь шэбсүүлхэ гэhэн зорилго табинхайбди. Наранай аймагые шэнжэлхэээ гадна, мүн замби түбиие дээрэhээ адаглан харахын тула тэндэ станцинууд ба лабораторинуудые тодхохо саг ерэхэ гэhэн К. Э. Циолковскиин hанамжанууд бэелүүлэгдэжэ эхилээ.

Уларилай, хэлхеэ холбооной, геодезиин, тамаралгын ба бусад хэмэл одод — замбуулиндахи шэнжэлгэнүүдые хүгжөөлгын ехэ шата болоно. Эдэмнай бодото ашаг туhатай нилээд олон үрэ дүнгүүдые хангаа. Гэхэ зуура тиимэ хэмэл ододой мүнөөнэйнь зорилго газар дэлхэйе замбуулинhаа шэнжэлхэ шэглэлнүүдэй нэгэн лэ болоно.

Хэмэл одоной туhаламжаар сагай уларил шэнжэлхэ хэрэгтэ туйлагдаhан түрүүшын ехэ амжалтанууд элдэб шэнжэлгэ хэхэ, байгаалиин баялигуудые сэгнэхын тула хэмэл ододые, замбуулинай научна станцинуудые саашадаа хэрэглэхэ үргэн ехэ арга боломжо нээжэ үгөө. Геологи, геоморфологи, океануудые шэнжэлхэ, гидрологи, геоботаника, хүрьhэ шэнжэлгэ, агробиологи гэхэ мэтэ эрдэм ухаанай олон янзын hалбаринуудта хэмэл ододые хэрэглэлгэ угаа шухала удха шанартай.

Агаар ба уhые муухай болгодог ябадал зайсуулха асуудалай мүнөө али тухай шухала удха шанартай болоhониинь бүгэдэндэ мэдээжэ. Хэмэл ододой туhаламжаар лэ энэ үзэгдэлые бодото дээрэнь элирхэйлэн харуулха аргатай болохо байнабди. Бүри багашье хэмжээтэй үзэгдэлнүүдые (ойн түймэр, тооhото шуурган, хүрьhэнэй гэмтэлгэ) хэмэл одод дээрэhээ бүри оншотойгоор элирүүлэн болохо, адаглан шэнжэлжэ болохо юм. Газарай хүрьhэнэй, илангаяа тарилга хэхын урда тээ, ямар байhые тодорхойлхо тушаа мүн тиимэл хэлэхэдэ болохо.

«Луноход-1» гэдэгэй, мүн замбуулинай бусад аппарадуудай амжалтань замбуулин шэнжэлхэ үедөө автомадуудые хэрэглэхэ саашанхи арга боломжын заха хизааргүй шахуу байhые элирхэйлэн харуулаа. Гэхэ зуура тиимэ туршалгануудые амжалтатайгаар хэрэгжүүлхэдэ хүнэй хабаадалгын шиидхэхы удха шанартай байhаниинь дамжаггүй. Тиимэhээ ерээдүйдэ замбуулин шэнжэлэлсэхэ метеорологуудай, океанологуудай, геологуудай, геоботанигуудай ба бусад шэнжэлтэдэй шухала болохонь зайлашагүй.

Космонавтнуудай ниидэлгэнүүд өөрын нюдөөр адаглан харалга шухала байhые тодоруулаа. Жэшээлхэдэ, «Союз-4», «Союз-5» гэжэ онгосонуудай летчик-космонавтнууд СССР-эй Гидрометцентрэй гүйлтын ёhоор, сагай уларилай хэдэ хэдэн үзэгдэлнүүдые адаглан шэнжэлhэн байна. В. А. Шаталов «Союз-4» онгосые жолоодон ниидэхэдээ, Европын баруун эрье шадар, Атлантиин далай дээрэ гараhан ехэ циклонтой холбоотойгоор үүлэнэй хүйлэн мушхаралгые адаглан хараhан юм. «Союз-4» онгосые жолоодон ниидэhэн Б. В. Волынов Урда Америкын газар дайда дээгүүр сахилгаанай, дуутай бударай болохые адаглаhан байна. Тиихэтээ хамта Индиин океан дээрэ халуун ороной циклоной бүрилдэхые хараа бэлэй. Эдэ адаглалгануудай үрэ дүн уларил шэнжэлэн тодорхойлогшодоор хараада абтаhан байгаа. В. И. Севастьянов («Союз-9) тон hонирхолтой адаглалгануудые хэhэн байха.

Эдэ адаглалга, шэнжэлгэнүүд юу харуулааб гэхэдэ, жолоодогдон ниидэдэг онгосонууд, хэмэл одод уларилай ямар шэнжэтэй байhан тухай, түбхын түрүүн дэлхэйн бүмбэрсэгэй элдэб орон нютагуудта уларилай ямар аюулта үзэгдэлнүүдэй тохёолдохоёо байhан тухай эрхэ яаралтай мэдээсэлнүүдые амжалтатайгаар суглуулан дамжуулжа шадаха байна.

Загаhанай ажахын зургаанууудай гүйлтаар океан далайнууд дээрэ космонавтын хэhэн адаглалганууд загаhа агнадаг флотилинуудай ашаг үрэдүүдые тододхон hонородхоно.

Байгаалиин үзэгдэлнүүдэй, тусхайлан хэлэбэл, үе үе болодог хүйтэн дулаанай бүрилдэлые шэнжэлхэ ябадал тон шухала удха шанартай. Тиимэhээ байгаалиин үзэгдэлнүүдые замбуулинhаа саг үргэлжэ адаглан шэнжэлдэг байха эрилтэ табигдана. Эрдэмтэд иимэ зорилго космонавтнуудай үмэнэ табина.

К. КОНДРАТЬЕВ.

КРАСНОЯРСК. [СС]СР-эй Наукануудай академиин Сибириин отделенийн Л. В. Киренскын нэрэмжэтэ физикын институтда хэгдэн тодхогдоhон лабораторно түхеэрэлгэ ...нисын ба ешмээнэй ...сортнуудые бии болохо туршалгын хү... хэдэн жэлээр ...ово. Тус түхеэрэл... «Ксеноново наран» ...үбэлэй хугасаа соо ...рhаа апрель хүрэтэр) шэнисын ба ешмээнэй гибридүүдэй 2—3 ургаса эдеэшэнэ. Селекционер зундаа шэнэ сортнуудые бии болгохын тула хэрэглэгдэхэ гибридүүдэй гурбадахи гү ,али дүрбэдэхи ургаса поли дээрэhээ абажа шадаха юм.

Красноярскын эрдэмтэд горох, лён, кукуруза ба бусад ургамалнуудые түргэнөөр ургуулха онол аргануудые бэдэржэ байнхай. Хүдөө ажахын талаар научна шэнжэлгэнүүдые улам hайжаруулха зорилготой үшөө нэгэ алхам хэгдээ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: биосинтезые залан эрхилдэг лаборатори соо. Лабораториин хүтэлбэрилэгшэ хүдөө ажахын эрдэмэй кандидат Г. М. Лисовский.

ТАСС-ай фотохронико.

Юhэдэхи табан жэлэй туршада хото хүдөө хоёрой горитой илгаануудые саашадань усадхаха хэмжээнүүд абтаха, ажалай бүтээсэ дээшэлүүлhэнэй үндэhөөр колхознигуудай олзо орошо бүри ехэ болохо юм. Хүдөө нютагуудта эд бараанай эрьесэ улам түргэдхэгдэхөөр, колхознигуудай соёлой, ажаhуудалай хэрэглэмжэ хангалга улам hайжаруулагдахаар хараалагдана.

120 миллион хүн зониие хангадаг СССР-эй эд хэрэглэгшэдэй коопераци эдэ шухала зорилгонуудые шиидхэхэ хэрэгтэ эдэбхитэйгээр хабаадуулагдаха юм.

Центросоюзай правлениин түрүүлэгшын орлогшо Леонид ЛУБЕННИКОВТЭЙ АПН-эй корреспондент уулзаад, хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэдэй эрилтэ хангаха хэрэг хайшан гэжэ hайжаруулагдахаб, худалдаа наймаан яажа хүгжэхэб гэжэ хөөрэхыень гуйhан байна.

ХУДАЛДАА НАЙМААН ЮҺЭДЭХИ ТАБАН ЖЭЛДЭ ЯМАР БОЛОХОБ?

— Юhэдэхи табан жэлэй туршада эд хэрэглэгшэдэй кооперациин худалдаа наймаанай, бэлэдхэлэй, үйлэдбэриинь ажал ябуулга мүн лэ улам хүгжэхэ. Тиин хото, хүдөөгэй экономическа харилсаае улам үргэдхэхэ хэрэгтэ түлхисэ боложо үгэхэ. Хүдөөгэй ажалшадай эрилтэ хэрэглэмжэ мүнөө ямараар хангагдана гээшэб? Хэлэжэ үгыт.

— Хүдөө нютагай бүлэ бүхэн кооператорнуудай хангалгада мүнөө заатагүй хүртэдэг гээшэ. Хүдөөгэй hуурин тосхонуудай хүн зоной эрилтэ ехэ боложол байна. Иимэл байха ёhотой ааб даа. Колхозууд, совхозуудай экономико бэхижэнэ, хүдөө зоной мүнгэн олзо орошо нэмэнэ. 1965 онойхитой сасуулбал, 1971 ондо колхознигуудай ажалай түлөөhэн 42 процентээр нэмээ.

Олзо орошынь нэмэхэтэй хамта худалдан абаха арга боломжонь улам ехэ бололсоно.

Эд хэрэглэгшэдэй коопераци экономическа, социальна эдэ хүбилалтануудые хараадаа абана. Үнгэрэгшэ табан жэл соо хүдөө нютагуудта эд бараанай эрьесэ бүхы орон доторхиhоо hураггүй түргэн болоо гэжэ тэмдэглэлтэй. 1965 онойхитой жэшэбэл, хүдөөгэй ажалшад 44, 3 миллиард түхэригэй гэхэ гү, али нэгэ хахад дахин ехэ эд бараа кооператорнуудhаа худалдажа абаhан байна. Кооперативна худалдаа наймаанда ородог эд бараан городойхидо адли боложо байна. Жэшээнь, үнгэрэгшэ жэлдэ эд хэрэглэгшэдэй кооперациин эд бараанай эрьесэдэ эдеэ хоолой, промышленна зүйлнүүд гүрэнэй худалдаа наймаанайхидал тон адли байгаа. Эдеэ хоолой шухала зүйлнүүдтэ: мяханай, загаhанай консервнэ, hүн, малай тоhон, үндэгэн, овощ, үрэ жэмэс хэрэглэлгын талаар хүн зоной эрилтэ эли бодо ехэ болоо. Оньhон техникэтэй мүнөөнэй ажахынуудта хүдэлдэг, ехэ салин хүлhэ абадаг колхознигуудай ехэ огород, саад бариhанай, ажалайнгаа hүүлээр мал, шубуу харууhалhанай үлүү ха даа. Хэрэгтэй болохо эдеэ хоолой зүлнүүдые магазинhаа худалдажа абаа hаа дээрэ гэжэ тэдэ тоолодог болонхой. Хүдөөгэй магазинуудташье тиимэ зүйлнүүд яhала байдаг. Сүлөөтэй сагтаа болбосон ёhоор амарбал, эрдэм hургууляа дээшэлүүлбэл, ниитын ажал ябуулгада зорюулбал дээрэ гэжэ тэдэнэр тоолодог болоо.

Наймадахи табан жэлэй туршада хүдөө нютагуудай ажалшад 8 миллион шахуу телевизор, 2,8 миллион холодильник, хубсаhа угаадаг 6,6 миллион машина худалдажа абаа. Эд бүд, хубсаhа хунар, трикотажна зүйлнүүд түсэбөөр хараалагдаhанhаа hураггүй ехээр худалдагдаа. Мүнөө городой, хүдөөгэй зоной эрилтэ хэрэглэмжын хоорондо ямар нэгэн илгаа үгы шахуу болоод байна.

Энэ ушар худалдаа наймаанай шанар жэлhээ жэлдэ hайжаруулха эрилтэ кооператорнуудай үмэнэ табина. Потребкооперациин ямар нэгэн шэнэ барилгын хэгдээгүй хүдөө нютагые олохонь бэрхэтэй: энээнэй урда тээхи табан жэлэйхитэй жэшэбэл, иимэ капитальна барилгада хоёр дахин ехэ мүнгэн hомологдодог болоhон байна. Хүдөөгэй олон тосхонуудта уужам hаруул магазинууд бариганхай, тэдээн соогуур элдэб янзын эд бараан табяатай байдаг. Юдино гэжэ Москва шадарай тосхондо hаяшаг ябаа hэм. Үниндөө хоёр заахан лавка эндэ байгша бэлэй. Мүнөө эдеэ хоолой томо гэгшын магазин бариганхай, энээнэй эд товар худалдаха залынь зургаан зуун дүрбэлжэн метрhээ дээшэ болохо юм. Зургаан зуугаад янзын эдеэ хоолой зүйл эндэhээ худалдажа абахаар гэжэ наймаашад намда хэлээ hэн. Советскэ Союзай бүхы нютагуудтал эндэхи магазин типовой проектын ёhоор бариганхай.

— Эд хэрэглэлэй коопераци гээшэмнай гансашье худалдаа наймаа хэдэг бэшэ, мүн хүдөөдэшье, городтошье наймаалагдадаг хүдөө ажахын продуктнуудые бэлэдхэдэг юм. Тиимэhээ кооператорнуудай бэлэдхэлэй ажал ябуулга ямаршуу шэнжэтэй байха хаб?

— Газар тарялангhаа, мал ажалhаа 60 гаран янзын эдеэ хоолой зүйлнүүдые бэлэдхэдэг гээшэбди. Тиигэжэ колхозуудай хүдөөгэй хүн зоной хэрэглэлhээ үлүү хүдөө ажахын продукцияа худалдаха хэрэгтэнь туhалдагбди. Эд хэрэглэгшэдэй коопераци орон дотороо гансааран үндэгэ, ноохо, мед, хатаагдаhан hархяаг бэлэдхэдэг гээшэ... Ой модотой районуудта hархяаг, жэмэс, hамар тушаан абаха тусхай пунктнууд байгуулагданхай. Томо томо городуудта кооператорнууд фирмэннэ магазинуудые нээгээ. Тэдэнэй дундаhаа клюквэ, алирhа, дабhалhан hархяаг, hамар болон элдэб шубууд мэтын «байгаалиин баялиг» худалдана. Олон гүрэнүүдтэ продукцияа худалданабди. Ленинградта болодог ангай арhанай аукцион тухай дуулаhан байгаа ёhотойт: үенэй, булганай, норкын, хэрмэнэй болон бусад олон ангай арhануудые эд хэрэглэгшэдэй коопераци бэлэдхэдэг шуу.

— Хүдөө нютагуудта олзоборилгын, хамhабариин предприятинуудые улам олоор бариха гэжэ шэнэ табан жэлэй түсэб соо хараалагданхай. Энэ талаар эд хэрэглэгшэдэй коопераци юу хэжэ байна гээшэб?

— Өөhэдын предприятинуудта бүтээгдэн гараhан олон эдлэл хэрэгсэлнүүд арадай хэрэглэлэй эд бараа худалдалгада бүри мүнөө ехэ hуури эзэлдэг болоод байна. Үнгэрэгшэ жэлдэ нэгэ миллиард шахуу баанха консервэ үйлэдбэрилэн гаргаабди, арба миллион тонно хилээмэ, бүүлхэ, кондитерскэ зүйлнүүдые бариhан байнабди.

Арадай олзоборилгын ажахынуудай зүйлнүүд эд бараанай эрьесэдэ ехэ нэмэри болодог байна. Закарпатиин урашуул шабар амhарта, элдэбын корзина, сүүмхэхэнүүдые наймаанда гаргана. Горький городой урашуул модоор элдэб гоё зүйлнүүдые, лаагаар шэрдэhэн шкатулкануудые бүтээнэ. Урданай урлалгын хэрэг область бүхэндэ хүгжөөгдэнэ. Энэнь алишье талаhаа олзо барнишатай: гоё hайхан зүйлнүүд худалдаан болосотой, хамhабариин промышленна үйлэдбэри, олзоборилго бии болгоhон колхоз, совхозууд жэлэй туршада хүдэлмэриингөө хүсэ хүсэд хэрэглэнэ, ажахынгаа экономико бэхижүүлнэ.

— Хүдөөгэй эд хэрэглэгшэдэй саг алмаха арьбалхын тула, хүдөө нютагтахи худалдаа наймаанай болбосорол дээшэлүүлхын тула кооператорнууд юу хэнэб?

— Хүдөө зоной саг гамнажа, сүлөөтэ сагыень ехэ болгохо гээшэ тон шухала социально-экономическа зорилго болоно. Энээниие шиидхэхын тула магазинуудай хүдэлмэри хүдөөгэй хүн зондо тон таарамжатайгаар эмхидхэхэ шухала. Худалдаа наймаанай шэнэ гуримтай предприятинууд эндэ 60 мянга шахуу болоо—тэдэнь эд бараа урид асаржа харуулаад, hүүлдэнь хэрэглэгшэдэй гэртэ абаашажа үгэдэг гурим хүдөөгэй ажалшадай байдал hайнаар эмхидхэхэдэ ехэ туhатай ябуулга мүн.

Хүдөө нютагhаа ондоо тээ хаанашье худалдаа наймаан игэжэ үйлэдбэридэ дүтэлүүлэгдээгүй гээд тэмдэглэлтэй. Малай холын фермэ бүхэнэй дэргэдэ багахан магазин нээгдэнэ. Хүдөө ажахын хүдэлмэриин халуун хаhада полевой станнуудтахи бригадануудаар наймаашангүй ларёгхонууд нээгдэнэ, хүдөөгэй бүхы магазинууд амаралгын үдэргүйгөөр, забhарлалгагүйгөөр хүдэлнэ.

«Нүүдэл магазинууд» хүдөөгэй зоной дунда суутай болонхой. Олониитын хэрэглэлэй эд бараа худалдадаг хори мянга шахуу нүүдэл магазинууд мүнөө нээгдэнхэй. Хүнэй захиhан юумэнүүдые почтоор эльгээдэг наймаан мүн лэ хүгжэнэ.

Кооперативна худалдаа наймаан социалис гүрэнэй экономикын нилээд ехэ хуби болоод байна. Шэнэ табан жэл соо эд хэрэглэгшэдэй улам ехэ боложо байгаа эрилтэнүүдые бүрин хангаха зорилго табигдана.

(АПН).

ТҮРГЭН ТУҺАЛАМЖАДА ТУҺАЛАМЖА ХЭРЭГТЭЙ

«03» гэhэн телефоноор хонходоходо, ходо эзэлээтэй байдаг», «Захилыешин абаhан аад, врач тэрэ дороо ерэдэгүй», «Үбшэн хүндэ ерэhэн түргэн туhаламжынхид удаан тогтодоггүй», «Арга хэжэ эхилхын оронд машинадаа тээгээд абаашадаг, тиихэ үедэнь хүндөөр үбдэhэн хүн бүри муудадаг» гэхэ мэтэ гомдолнууд редакцида, Улаан-Үдын «Түргэн туhаламжын станцида» ородог. Иимэ гомдолнуудай гарадаг ушар шалтагаанууд, түргэн туhаламжын хүдэлмэри hайжаруулхын тула шиидхэхээр болоhон асуудалнууд доро толилогдоhон статья дотор табигдана.

Хүдөөгэйшье, городойшье хүн бүхэн түргэн туhаламжада хандахагүйб гэжэ хэлэжэ шадахагүй. Эгээл үнэтэй юумэнэйнгээ — ами наhанайнгаа аюулда дайрагдахаар болоходонь, «03» гэhэн телефоноор дуудадаг гээшэбди. Тиимэhээ манай Улаан-Үдын «Түргэн туhаламжын станциин» хүдэлмэри hайн часай ябадал мэтэ байха ёhотой. Ажалаа иимээр эмхидхэхэ, хүнэй элүүрые сахиха нангин үүргэеэ сагай, ажабайдалай эрилтэдэ харюусамаар ябуулха гээшэ медицинын хүдэлмэрилэгшэдэй нангин уялга мүн. Энээн тухай Л. И. Брежнев партиин XXIV съезд дээрэ хэhэн элидхэл соогоо дурдаа. Тэрэшэлэн юhэдэхи табан жэлэй түсэб тушаа Директивэнүүдээр шэнэ шэнэ больницын койконуудые олон болгохо, медицинскэ туhаламжада, эм дом бэлдэлгэдэ hомологдодог мүнгэ ехэ болгохо, үбшэнтэнэй эдеэ хоол hайжаруулха гэжэ хараалагдаа. Мүн улад зондо түргэн, саг дары туhаламжа үзүүлхэ хүдэлмэреэ бүри hайжаруулхын тула зохихо хэмжээ ябуулганууд харалан бэелүүлхэ тухай хэлэгдэнэ.

Эдэ асуудалнууд съезд дээрэ дэмы табигдаагүй. Ажабайдалнай тэдэ асуудалнуудые түргэн шиидхэхэ эрилтэ табина. Тиимэhээ Улаан-Үдын «Түргэн туhаламжын станциин» хүдэлмэри тушаа тогтожо, асуудалнуудта харюусан, хэдэн hанамжа хэлэхые хүсэнэб.

Тон түрүүн «03» гэhэн телефонhоо эхилээ. Тэрэнэй харюусадаггүй тухайда ажалшад зүб гомдоно. Манай станцида табяатай «03» гэhэн номерой гурбан телефон ходо эзэлээтэй байдаг. Юундэб гэхэдэ, үсөөдэнэ. Манай городто нормын ёhоор зургаан телефон табяатай байха зэргэтэй, тэдэ бии байhан гурбан телефон дээрэмнай Улаан-Үдын телефонно станци нэгэшье номер нэмэжэ үгэдэггүй. Зарим зургаануудта, тэдэнэй коридор, таhагууд соогуур олохон телефон миин байдаг. Улаан-Үдын горсоведтэ, городой райсоведүүдтэ хандаад ядаа агшабди. Тус асуудал тэндэ оройдоо тоогдодоггүй. Гэхэтэй хамта шухала сагай болоходо хонходохо газар олдодоггүй гэжэ хүнүүд гэмэрэлдэдэг. Хүдэлмэриин сагай дүүрээд, эмхи зургаануудай хаагдаад байхада, айлнуудай унтаhан үедэ телефоноор врачые дуудаха гэхэдэ — үйлсэнүүдтэхи тусхай кабинанууд соо тодхогдоhон телефонууд хүдэлдэггүй, эбдэрхэй байдаг. Тинхэдэнь хүнүүд аяар ЛВРЗ-hээ, Кирзавод, Батарейкэ гэхэ мэтэ газарhаа ябагаар Үдын урда бэе, манай станцида гүйлдэжэ ерэдэг. Энээн тухай нийслэл хотымнай горсовет юундэ hанаагаа зобоногүйб?

Захилыемнай абаhанайнь hүүлээр врач ерэжэ үгэнгүй удаан хүлеэлгэдэг, ерэхэдээ үбшэн хүнэй хажууда үни болодоггүй гэжэ зариман гомдодог. Энэнь баhал зүйтэй. Ушар юуб гэхэдэ, 250 мянга холо гараhан зонтой нийслэл хотымнай «Түргэн туhаламжын станцида» 200 гаран хүн, саг үргэлжын 15 пост, 25 элдэб янзын автомашина хүдэлхэ ёhотой юм. Теэд мүнөө үедэ 175 хүн, 11 пост, 20-ёод машина хүдэлнэ. Хорёод машинымнай гурбанай нэгэ хубинь ходо заhабарида байдаг гэхэдэ болохо. Январь hарада машинанууд 21 дахин эбдэрээ, февраль hарада — 24, март hарада — үдэр бүри шахуу эбдэрэл болоо. Энээн тухай республикын Министрнүүдэй Советдэ, Элүүрые хамгаалгын министерствэдэ оло дахин хэлэгдээ, тэндэ мэдэгдэжэл байдаг, теэд хэмжээн абтадаггүй. Үшөө нэгэ hаатал юун дээрэhээ болоноб гэхэдэ, мэргэжэлтэд түргэн туhаламжада хүдэлхөөр ерэжэ үгэдэггүй. Юундэб гэхэдэ, эндэ хүдэлдэг врачнарта үбшэнтэниие аргалха услови үгы юм. Тиимэ дээрэhээнь тэдэнэр мэргэжэлээ алдахаhаа айдаг. Энэнь зүйтэй. Городой «Түргэн туhаламжын станци» өөрын больницатай болоогүйдөө hайн врачнартай байжа шадахагүй. Мүнөө хүдэлдэг хүнүүднай үбшэнтэндэ түрүүшын туhаламжа үзүүлээд лэ, ехэнхидээ больницада абаашаха ажалтайл байдаг. Ондоогоор хэлэбэл, аргалхын оронд носилка үргэлхэ ушартай болоно. Энээнhээ боложо, пост бүхэн сүүдхэ соо 15 — 16 дуудалга хангаха ёhотой аад, 30 гү али үшөөшье олон дуудалгаар гүйлгэлдэдэг байна. Тиин түргэн туhаламжынхид үбшэн нэгэ хүнэй ойро удаан тогтохо, яаралгүйгөөр тэрээндэ туhаламжа үзүүлхэ аргагүй болошодог. Юундэб гэхэдэ, тэдэниие үшөө ондоо тээ хүлеэжэ байна ха юм. Эдэ бүгэдэhөө гадна, бидэнэй хүдэлмэридэ hаад, тойбо ушаруулдаг ондоошье дутуу дунданууд бии ааб даа. Гэхэ зуура эдээхэн гол зүйлнүүдтэ олониитын анхарал татаха гээ hэм. Тус асуудалнуудые түргэн шиидхэхэгүйдэ аргагүй боложо байнхай.

Түргэн туhаламжада хүнүүдэй хандаханань жэл бүри олошорно. Жэшээнь, 1966 ондо 56 мянган хүндэ түргэн туhа хүргэhэн hаа, 1970 ондо 88 мянган хүндэ туhаламжа үзүүлhэн байнабди. Иигэжэ зоной эрилтын ургажа байхада, городой «Түргэн туhаламжын станциин» техническэ баазань бэхижэнэгүй, мэргэжэлтэдынь нэмэнэгүй, үбшэнтэндэ дары туhа хүргэхэ арга боломжонь hайжарнагүй. «Түргэн туhаламжын станцида» Улаан-Үдын горсоведэй, республикын Элүүрые хамгаалха министерствын зүгhөө анхарал багаар табигдана.

ШИИДХЭГДЭХЭЭР БОЛОҺОН АСУУДАЛ

Бусад городуудта олониитэ зон ажалшадай депутадууд, горсовет болон партийна, профсоюзай эмхи зургаанууд бултадаа хамhажа, олоороо хэлсэжэ, түргэн туhаламжынгаа станциин хүдэлмэриие hайн байлгадаг, hүүлэй үедэ түргэн туhаламжын тусхай больницануудые барижа эхилэнхэй, hайн гараж, мастерскойтой болгонхой юм. 100 мянган хүн зонтой городууд тиимэ больницатай байха ёhотой гэhэн дүримшье бии. Энээниие бэелүүлээгүй бол, hайн кадрнуудтай болохо бэрхэтэй. Жэшээнь, манай станци мүнөө хүрэтэр хүүгэдэй врачтай болоодүй байhаар.

Хүнэй дуудалга хэхэдэнь, хүүгэдэй поликлиникануудhаа врачнуудые бэдэржэ эхилдэгбди, тиигэжэ үнэтэ саг хаягдадаг, үбдэhэн үхибүүндэ саг дары туhа хүргэгдэдэггүй. Хэрбээ үбшэнтэниие аргалха, олоhон мэргэжэлээ алдахагүй, харин саг үргэлжэ хэрэглэхэ, дүршэхэ, бэрхэ, мэргэн болохо арга боломжотой (больницатай) болоод байбалнай, врачнууд хүдэлхээ ерэхэ байха.

Тиимэhээ хүн зоной элүүрые хамгаалха хүдэлмэри hайжаруулха, түргэн туhаламжын станцинуудые олон зонтой газарнуудта нэмэжэ нээхэ, бухы хэрэгтэй юумэнүүдээрнь хангаха тухай, мүнгэ ехээр hомолхо тухай юhэдэхи табан жэлэй түсэб тушаа Директивүүд дотор дэмы хэлэгдэнэгүй.

Манай Буряадай республикын Элүүрые хамгаалгын министерство, нийслэл хотымнай ажалшадай депутадуудай Советэй гүйсэдхэхэ комитет, мүн үргэн олониитэ «Түргэн туhаламжынгаа станциин» хүдэлмэри hайжаруулхын тула оролдолго гаргаха бэзэ.

М. ГАРМАЕВ.

Улаан-Үдын «Түргэн туhаламжын станциин» ахамад врач.

Йогууд хайшан гээд „амилдаг" бэ?

Уhан доро угаа удаан «амилдаг» гү, али «үхэhэн» мэтэ болоод байдаг йогууд (тусхай аргануудаар бэе махабадаа болбосоруулдаг хүнүүд) тухай хөөрөөнүүд тушаа ехэл маргаангаар хандадагбди. Гэхэ зуура зүрхэнэйнгөө хүдэлсэ хубилган, тэрэнэйнгээ сохисые туйлдань хүрэтэр удааруулдаг (агаарай нөөсые айхабтар арьбанаар хэрэглэжэ шададаг) зарим амитад тухай hанабал, йогуудай «эди шэдишье» гайхалгүй болохо.

СССР-эй Наукануудай академиин Биологиин институтда хэгдэhэн шэнжэлгэнүүдhээ харахада, дельфинүүд зүрхэнэйнгөө агшалгые 50—60 процентээр удааруулан, уhан доро улам бүри үни шунгаан тамардаг байба.

Зүрхэнэй нервын үзүүрhээ гарадаг бодосууд зүрхэндэнь тад ондоо шэглэлтэйгээр нүлөөлдэг — норадреналин зүрхэнэй хүдэлсые түргэдхэдэг, ацетилхолин удааруулдаг юм. Дельфинүүдэй уhан доро ябаха үедэнь ацетилхолинтой хамта нүлөөлдэг рецепторнууд (белогууд) бүри ехэ болоно. Энээнhээ уламжалан, зүрхэн бүри аажамаар хүдэлжэ, кислород «арьбанаар» ашаглана. (АПН).

ГАЗАР ДОРОХИ САНАТОРИ.

Ямар үбшэн аргалдаг хаб?

Венгриин зүүн хойто зүгтэ байдаг «Агтелек-Иошвафе» гэжэ агы нүхэнүүд Европодохи эгээн ехэ агынуудай тоодо ороно. Эдэнэй наhан—5 миллион тухай жэл ха гэжэ багсаагдана. Түрүүшын научна шэнжэлгэнүүд эндэ үнгэрэгшэ зуун жэлэй эхеэр хэгдэжэ захалhан түүхэтэй.

1952 ондо олдоhон «Беке» гэжэ агы нүхэн тэрэ дары онсо hонирхол үүсхэhэн юм. Нэгэтэ бүлэг спелиологууд (тэдэнэй дунда хэжэг үбшэнтэй хоёр хүн бии байhан) тэрэ агы соо шэнжэлгэ хэhэн байгаа. Тэдэнэр бүhэлүүрсээ хүйтэн уhан соо байжа хүдэлмэрилбэшье, үбшэн хүнүүдынь дары эдэгэшэhэн юм гэдэг. Иимэ ушар хожомынь олo дахин тэмдэглэгдэhэн.

Медигүүдэй hанамжа дурадхалаар ВНР-эй горнягуудай ба металлургнуудай профсоюз тэрэ агы нүхэндэ ойрохон туршалгын санатори hаяшаг баряа.

Петер ФЕХЕР,
венгер журналист.

СССР-эй ХҮДӨӨ АЖАХЫДА КИБЕРНЕТИКЭ ХЭРЭГЛЭЛГЭ

Математическа онол арганууд ба электронно-тоололгын техникэ СССР-эй хүдөө ажахыда хэр зэргэ хэрэглэгдэнэб? АПН-эй корреспондентын энэ асуудалда мэдээжэ совет эрдэмтэ, СССР-эй Хүдөө ажахын министерствын Кибернетикын бүхэсоюзна научно-шэнжэлгын институдай директор, экономикын эрдэмэй доктор, профессор Ростислав КРАВЧЕНКО харюусаба.

Советскэ Союзай хүдөө ажахын тусхай мэргэжэл шэглэлтэй томо предприятинуудhаа—колхозууд болон совхозуудhаа бүридэнэ. Совхоз бүхэн дунда зэргээр 22 мянган гектар, колхоз бүхэн — 6 мянга гаран гектар эдлүүриин газартай.

Иимэ ажахын үйлэдбэриин, мүнгэн hангай түсэбые юрын аргаар зохёохын тула 2—3 hара хэрэгтэй болодог юм. Гэхэ зуура иимэ аргаар табигдаhан түсэб ходошье hайн байдаггүй. Жэшээлбэл, Түбэй хара хүрьhэтэй нютагай колхозуудай нэгэндэ 5,1 миллион түхэригэй гаргаша хэжэ, 5,9 миллион түхэригэй хүдөө ажахын продукци абахаар түсэблэhэн байгаа. Мэргэжэлтэд электронно-тоололгын техникэ хэрэглэн, зөөриинь хараада абалсан, ондоо янзын түсэб табиба. Тиихэдэнь тус колхоз 4,9 миллион түхэригэй гаргаша хээд, 6,3 миллион түхэригэй хүдөө ажахын продуктнуудые үйлэдбэрилжэ шадаха байшоо. СССР-эй Министрнүүдэй Совет энэ асуудал хаража үзөөд, хүдөө ажахыда экономико-математикын онол аргануудые, электронно-тоололгын техникэ нэбтэрүүлэн дэлгэрүүлхэ хэмжээнүүд тухай тогтоол үнгэрэгшэ жэлдэ абаhан юм. Шэнжэлгын-методическа туб — СССР-эй Хүдөө ажахын министерствын, Кибернетикын бүхэсоюзна научно-шэнжэлгын институт орон тодор тогтоогдоо бэлэй. Тэрэмнай түсэблэлгын, тоо бүридхэлэй ба тоосооной, тэрэшэлэн хүдөө ажахын үйлэдбэри хүтэлбэрилхэ информационно-тоололгын системэ бии болголгын хэрэг шэнжэлжэ байдаг. Эндэхи хүдэлмэрилэгшэдэй олонхинь — хүдөө ажахын экономистнууд, технологууд, математигууд, электроникын мэргэжэлтэй инженернүүд.

Колхозууд, совхозуудта хабаатай үйлэдбэриин таарuу программануудые зохёолгын дүй дүршэл СССР-тэ бии боложо байнхай. Волгоградска областиин «Деминский» совхозой тиимэ түсэб тус ажахыда урда тээнь абтахаар хараалагдаhан ашаг олзын хэмжээе 26 процентээр дээшэлүүлээ. Московско областиин «Константиново» совхоздохи малай тэжээл бэлэдхэлгын шэнэ гурим тарилгын хэмжээе 23 процентээр хорообошье, тэжээл бэлэдхэлгэ 29 процентээр нэмээхэ арга бии байна.

Олохон ажахынууд математическа онол аргануудай электронно-тоололгын машинануудай туhаламжаар зохёогдоhон таарuу программануудые хэрэглэдэг болонхой. Литвагай республикые абаад үзэбэл, мал ажал хүгжөөлгые, үүлтэртэ малай тоо бүридхэл оньhожоруулгые экономическа талаарнь шэнжэлхын тула электронно-тоололгын техникэ хэрэглэнэ. Тиимэ машинанууд сабшалан, тарялан дээрэ хэгдэhэн туршалгануудай тоо мэдээ тобшолон шэнжэлнэ, мүнгэ зөөриин фонднуудые хубаарилха, хүдөө ажахын продуктнуудые хаанаhаа бэлэдхэхэ тухай таарuу варнантнуудые тодорхойлно.

Районно информационно-тоололгын системэнүүдэй (РИВС) тогтоогдожо байhан, хүрьhэнэй-уларилай талаар хубаардаг долоон райондо тиимэ туршалга хэгдэхээр багсаагдана. Эдэ системэнүүдэй нэгэн Эстониин ССР-тэ ашаглагдажа байнхай.

Информационно-тоололгын системэ хэрэглэхэдэ, хүдөө ажахын продуктнуудые үйлэдбэрилгэеэ 8—10 процентээр ехэ болгохо, гаргашыень 4—5 процентээр хороохо арга олгохо байба. СССР-эй хүдөө ажахые бүхы дээрэнь абажа үзэбэл, энэ арьбалалта алмалта 6—7 миллиард тухай түхэригэй хэмжээтэй болохо байна. Иимэ системэнүүдые бии болгохо, ашаглаха ябадалтай холбоотой гаргашанууд нэгэ хахад — хоёр жэлэй турша соо харюулагдаха юм.

КПСС-эй XXIV съездын Директивэнүүдэй ёhоор, манай Аэрофлот иимэ боложо байна, саашадаа бүри гайхамшаг болохо. Пассажирнууд ниидэжэ ябаад телевизор хараха аргатай болоо.

ТАСС-ай фотохронико.

МОНГОЛОЙ ДРАМАТУРГИН НЕДЕЛИ

Эдэ үдэрнүүдтэ Улаан-Үдэдэ Монголой драматургии фестиваль боложо байна. Буряадай драмын театрта МНР-эй гүрэнэй шангай лауреат Д. Намдагай «Ээдрээ» гэжэ зүжэг табигдажа, тэрээндэ Монголой суута артист Гомбожавын Гомбосурэн угаа ехэ амжалтатайгаар хабаадалсаба.

Нүхэр Г. Гомбосурэн Советскэ Союзда болон МНР-тэ үнинэй мэдээжэ юм. Тэрэнэй намтар һонирхолтой: Г. Гомбосурэн малшанаар, жолоошонооршье хүдэлөөд үзөө. Тиин 1942 ондо театрта абтаа юм. Тэрэ сагһаа хойшо Монголой болон холын саанахи драматургнуудай зохёоһон зүжэгүүдтэ аяар 150 роль гүйсэдхөө. Жэшээнь, Чеховэй «Вишниин сэсэрлиг» гэжэ зүжэг соо Гаевай, Островскиин «Залин» соо—Дикойн, Треневой «Любовь Яровая» соо—Грозновой, Войничой «Оводто»—Монтанеллиин, Шиллерэй «Муу мэхэ ба инаг дуран» соо—президентын, Ц. Шагжинай «Мэхэтэй Будамшуу», «Түрүүщын жэл» гэһэн болон бусад авторнуудай олон зүжэгүүд соохи гол рольнуудта амжалтатайгаар наадаһан байна. Энэ хадаа артистын ехэ бэлиг шадабарие гэршэлэн харуулна.

Эгээ мүнөө үедэ «Ээдрээ» гэжэ зүжэгтэ Мүнхэ Очирай роль гүйсэдхэжэ, улаан-үдынхидые тон ехээр баясуулба. Баһа майн 6-да хүгжэмэй училищиин концертнэ зал соо болоһон уулзалгын үедэ Шекспирэй «Отелло», «Лир хаан» сооһоо хэдэн хэһэгүүдые айхабтар бэрхээр уншажа, бүгэдын магтаал һайшаалда хүртэбэ. Эндэ образдоо тэрэнэй мэргэн түргөөр ороходонь, угаа гайхалтай шэнгеэр үзэгдөө һэн.

МҮНХЭ БЭЛИГ

Зүжэгтэ хабаадалсаха бүхэндөө урид ехэхэн хүдэлмэри хэхэ баатай бологдодог юм»,—гэжэ Г. Гомбосурэн хөөрэнэ. Теэд сценэ дээрэ гарахынгаа урда тээ нюураа тэрэнэй будажа гү, али хубсаһаа үмдэжэ байхадань шье үнэхөөрөө нэгэл өөрсэ һонин, зохид.

«Ээдрээ» гэжэ зүжэгтэ хабаадалсахыень харахадаа, бүришье омогорхоо һэм. Ролёо, сценэ бүхэнөө айхабтар һайнаар шудалһан байба. Тиигээд һүүлэй һүүлдэ алдуу эндүүгээ геройн мэдэрһэн үе харуулхадаа, бэлиг шадабаринь ялас гэмээр харагдаа.

«Ээдрээ» зүжэгтэ Г. Гомбосурэнэй хабаадалга маанадта—театр шэнжэлэгшэдтэ ёһотойл һайндэр болоо һэн.

Г. Гомбосурэнтэй мэнэ һая уулзахадамни:

— ...Советскэ Союз болон МНР-эй соёлой ажал ябуулагшад хоорондоо айлшалалсахадаа, ургаха, мэргэжэхэ талаараа бэе бэедээ угаа ехэ туһа, нүлөө үзүүлнэ. Энэ мүн хани нүхэсэлыемнай бэхижүүлнэ. ...Эдэ үдэрнүүдтэ Улаан-Үдэдэ байхадаа, сэдьхэлээ аргагүй ехээр ханабаб,—гэжэ хэлээ һэн.

Тон ойрынь түсэб, зорилго тухайнь асуухада, Ц. Шагжинай «Тангариг» гэжэ зүжэгтэ Шоныя роль наадахаяа бэлдэжэ эхилһэн тухайдаа мэдүүлбэ.

Удаань Г. Гомбосурэн Советскэ Союзда, Буряадай автономито республикада ходо айлшалдаг тухайдаа баясан хөөрөөд, Узбегэй ССР-эй, Хойто-Осетиин АССР-эй Соёлой министерствэнүүдэй урилгаар тон ойрын сагта тэндэ ошожо, Шекспирэй «Отелло» гэжэ зүжэгтэ Отеллын роль наадаха, концертнүүдтэ, мүн совет-монгол шэнэ кинофильмнүүдтэ хабаадалсаха тухайдаа яриба. Буряадай АССР-эй уран бүтээлэй хүдэлмэрилэгшэдтэ, илангаяа буряад драмын театрай коллективтэ ехэ амжалта хүсэжэ байһанаа элирхэйлбэ.

З. ЦЫДЫПОВ,
соёлой институдай багша.

Буряадай драмын театрай бэлдэжэ табиһан Д. Намдагай «Ээдрээ» гэжэ зүжэгтэ МНР-эй арадай артист, МНР-эй Гүрэнэй шангай лауреат нүхэр Гомбожавын Гомбосурэн гэдэг Мүнхэ-Очирай рольдо ехэ амжалтатайгаар наадаба.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Г. Гомбосурэн—Мүнхэ-Очирай рольдо.

К. МУНКУЕВАЙ фото.

Улаан-үдынхид МНР-эй артист Жагдамвын Лхамхуу гэдэгые һайн мэдэнэ. Тэрэ хадаа 1967 ондо эндэмнай бүхы коллективээрээ ерэжэ, драматург Ванганай «Арвай хээрын талд» гэһэн зүжэгтэ Гамаагай-нэгэдэлэй эдэбхитэнэй рольдо бэлиг түгэс хабаадалсажа, магтуулаа бэлэй.

Мүнөө дахинаа хүрэжэ ерэхэдээ, буряад драмын театрай артистнуудтай сут хамта Ч. Лодойдамбын «Гарай табан хурган» гэжэ зүжэгтэ наадажа, бүхы харагшадта һайшаагдаба. «Нүхэр Ж. Лхамхуу ехэ мэргэжэл шадабаряараа маанадта үльгэр жэшээ харуулаа», — гээд буряад драмын театрайхид мэдүүлнэд.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: «Гарай табан хурган» гэжэ зүжэгтэ, МНР-эй артист Ж. Лхамхуу гэдэг—Сурэнэй (зүүн гарһаа), буряадай артист Л. Дугарова—Элбэгэй рольдо наадана.

МНР-эй габьяата артист Тудэвын Цэбэнжав гансашье түрэл орон дотороо бэшэ, мүн Советскэ Союздашье мэдээжэ болонхой юм. Тэрэ хадаа театрта хүдэлхэһөө гадна, олон кинофильмнүүдтэ хабаадалсажа суурхаа юм. 1961—67 онуудта тэрэ Улаан-Үдэ хото айлшалжа, бэлиг шадабаряа харуулаа һэн.

Мүнөө Т. Цэбэнжав эндэмнай дахинаа ерэжэ, Ч. Ойдовой «Далан худалч» гэжэ зүжэгтэ наадалсажа, ехэ хүндэтэйгөөр угтуулба.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: (баруун гарһаа) «Далан худалч» гэжэ зүжэгтэ МНР-эй габьяата артист Г. Цэбэнжав гэдэг Пагмын роль гүйсэдхэжэ байна.

Г. ЯДАМСУРЭН

НАМЫН АШААР

Сүхэ-Баатар, Чойбалсан
жанжанар нүхэдтэеэ
Сэдьхэл һаналаа нэгэдүүлэн
ажаллаад
Хаан Богдын зарлиг болодог
хүреэдэ,
Хитад гамингуудай самналдан
байһан хотодо
Мохошогүй зоригтой
хубисхалшадые хамтадхан,
Монгол арадай намын түүхые
эхилээд,

Улаан Оросой халуун туһада
түшэглэн,
Умар[1] зүгые барин мордоо
бэлэй.
Богоолшологдоһон арадые
тэмсэлдэ бодхоохоор
Булад зоригто намын
байгуулагдаһанда
Хархис этэгээтэд мэгдэн
һандаржа,
Хабаатан бүхэнөө хардан
һэжэглэжэ,
Богдо гэгээн булайгаар
сошожо,
Барон Унгернтэй үгээ
нэгэдэжэ,
Арадай намые усадхаха
гэлсэжэ,
Арга хургаяа бэдэрэлсэн
байлай.
Эблэрһэн хүсэеэ эршэдүүлэн
зангидажа,
Эрхэ сүлөөгөө олодог юм гэжэ
Орос орондо илажа мандаһан
Октябриин хубисхал жэшээ
харуулаа.
Арадай хубисхалта нам
Ара Хяагтада
Анхадугаар хуралаа зарлаһан
юм даа,
Агууехэ хэрэгэй түлөө тэмсэлдэ
Арад түмэнөө уряалһан юм.

Арадай намын дайшалхы
уряагай
Айлһаа айлда сууряатан
тарахада,
Аймаг, хушуун бүхэнние
дамжан,
Хүн бүрнин сэдьхэлые
хүдэлгэжэ,
Хубисхалта тэмсэлэй дүлэ
бадараахада,
Хамагһаа түрүүн Сэлэнгэ
нютагаархин
Арадай сэрэгэй зэргэдэ
жагсажа,
Арюун тэмсэлдэ ороһон юм
даа.
Баатар Сүхынударидалга доро
Балмад гамингуудые намнан
зайлуулаад,
Түүхэтэ илалтын мандан
ерэһые
Түмэн арадтаа тунхаглаа бэлэй.
Монгол хүн эхэ нютагтаа эзэн
болоо,
Монгол орон эрхэ сүлөөтэй
болоо.
Мүхэжэ хосорхоёо байһан
Монгол улас һэргэн мандалай.
Монгол ороной хүгжэн
сэсэглэхэдэ,
Монголой арад түмэндэ туһалха
гэжэ
Агуу ехэ Ленинэй хэлэһэн үгэ
Амидарал, тэмсэлэй хэрэгтэ
бэелжэ,
Монгол Орос хоёрой арадууд
Мүнхын бата найрамдал
тогтообо.
Алдар ехэтэ манай нам
Арад түмэнөө ударидан
хүтэлжэ,
Агуу хубисхалай тугые
мандуулжа,
Албата зоноо эгүүридэ
жаргуулаа!

Ц. ДОНДОГОЙ буряадшалба.

[1] Умар — хойто зүг.

Зүб даа. Буряадай гүрэнэй драмтеатр ээлжээтэ зүжэгөө табижа, Улаан-Үдынгөө харагшадые баярлуулжархёод, хүдөө нютагуудаараа аяншалхаяа мордобо гээшэ. Үнгэрэгшэ театральна хугасаада буряад театрайхид яһала түншэтэйхэн зохёолнуудые зүжэглэн табиба гэжэ тэмдэглэхээр: Ленинскэ шангай лауреат Ч. Айтматовай «Улаахан пулаадтай уляангирхамни», Башкирай арадай поэт Мустай Каримай «Айгуль хүүхэнэй орон», республикын шангай лауреат Н. Дамдиновай «Илалтын дархашуул» болон бусад.

Һаяхан Монголой гүрэнэй шангай лауреат Д. Намдаг гэгшын «Ээдрээ» гэжэ зүжэгые РСФСР-эй ба БурАССР-эй габьяата артист **С. Д. Будажапов** найруулан табяа. Тус зүжэг Монголой арадай хубисхалай илаһаар 50 жэлэй ойн баярта зорюулагдана.

Нэн түрүүн «Ээдрээ» гэһэн үгэмнай ямар удхатайб гэжэ харагшад ехэ гайхаһан, һурагшалһан байха юм. Зүгөөр театрай хүтэлбэрилэгшэд, режиссер монгол үгые тэрэ шэгтэнь оршуулангүй үлөөһыень халагламаар. Оршуулагшын дурадхаһан «Бусайдалга» гэһэн нэрые хаалта соошье оруулаад, соносхол соогоо бэшэбэлнь, яһала ойлгосотой болохо һэн. 1957 ондо Москвада эрдэмтэн Лувсандэндэвэй редакцяар хэблэгдэһэн «Монгол-орос толь» соо бэдэрхэдэ, **«ээдрэх»**, гэжэ үгэ байна. Тэрэнь **«шиилдаха»**, **«бусайдаха»** гэһэн удхатай.

Үнэхөөрөөшье, зүжэг хараад, тэрэнэй удхые һайн мэдэхэ болоод байхадаа, задалхын аргагүйгөөр шиилдан бусайдашаһан утаһантай зүжэг соо болоһон үйлэ хэрэгүүдые сасуулаа юм алтай гэжэ ойлгохоор.

...1921 ондо Монголдо арадай хубисхалай илаад байһан үе. Залуухан Совет республика аха дүү монгол арадта сэрэгэй туһаламжа үзүүлжэ, барон Унгерн мэтын хариин этэгээдүүдые һүнөөлсэжэ, хэдэн зуугаад жэлдэ феодальна дарлалта доро байһан монгол арад түмэн хуби заяагаа өөрынгөө гарта абажа, социализмын харгыда гараа һэн шуу.

Эгээл тэрээхэн үедэ засаг түрэеэ алдаха болоһон шажан мүргэлэй элдэб ажал ябуулагшад, дээдэ зэргын ноёд һайд хайшан гэжэ арадай намые үгы хээд, мунхаг зоноо дахин дарлаха аргатай болохо тухай шэбшэнэ, шэбэр-һабир гэлдэнэ, харата муухай хэрэгүүдые үүсхэнэ.

Зүгөөр зүжэгэй гол үйлэ нэгэ бүлын ажабайдалтай холбогдонхой. Анхандаа юрын малшадай дундаһаа гараһан намтартай Мүнхэ-Очир гэдэг (РСФСР-эй габьяата артист **Г. Ф. Лосев**) ноёной басагантай гэрлэжэ, албан тушаалда ябажа, гүн тайжын нэрэ солодо хүртэһэн байгаа. Өөрынгөө табисуураар хадаа тэрэ хүн үнэн сэхэ абаритай, хэрүүл шууяанһаа дайганажа ябадаг һэн ха. Тэрэ абаринь Мүнхэ-Очирые даншье гэнэн хонгор болгоно, тиимэһээ хүлгөөтэ тэрэ сагта зүршэлдөөтэ хоёр ангиие эбсүүлхэ гэжэ дэмы оролдоно. Тэрэнэй гэнэн хонгор абариие хэрэглэн, ангиин дайсад муу хэрэг һүйдхэл хэхэсэ байтараа, арадай намынхидай һэримжын ашаар мэдэгдэжэ, үгы хэгдэнэ. Харин Мүнхэ-Очир хоёр ангиие эбсүүлхэ гэжэ оролдоһон ябадалайнгаа гэмээр Алтан-Зула гэжэ һамгаяа (БурАССР-эй габьяата артистнар **Н. Ц. Шагдарова, Д. С. Чимитова** гэгшэд наадана), Эрдэни эхэ алдартай хадам эжыгээ (РСФСР-эй арадай артист **М. Н. Степанова**) алдана. Удхыень тобшоор хэлэхэдэ иимэрхүүл даа.

«Ээдрээ» гэжэ зүжэг соо хабаадаха нюурнууд хэтэрхэй олон бэшэ аа гү? Аяар хорин хүнэй нэрэ дурдагдана. Хажуугаарнь нэрэгүйгөөр гарагшад бии. Гэхэ зуура зүжэг соо ямаршье үүргэ бэелүүлдэгыень мэдэхын аргагүй хүнүүд бии. Жэшээнь, Саажа лама (артист Ф. Иннокентьев) хүшэгын наана гаража, буһалгаа хэхэеэ һэдэгшэдэй нюуса хөөрэлдөөндэ байлсана. Тиигээд ойро зуурахана харагдахадал гээд үгы болошоһон Саажа лама һалаа юм ха гэжэ Данзанваанжалай Ээ ванда (БурАССР-эй габьяата артист С. Б. Рабсалов) хөөрэһэнһөө тухайлагдана. «Дэнзэтэй малгайта», «дэншэг сэрэг», Оюун-Шагдар гэхэ мэтэ нюурнууд зүжэг соо мүртэй үүргэ дүүргэнэгүй.

Юрэдөө, харагшадай ойлгожо ядахаар юумэн биил даа. Жэшээнь, хоро уужа, һамганайнгаа бэеэ алаһан, хадам эхынгээ боожо үхэһэн хойно дасанай ойро оршодог хүрдын хажууда соохор мэдээтэй Мүнхэ-Очир гүйжэ ерээд, тэндэ мухарина, атиралдана, хашхарна. Гэнтын зоболондо ороһон Мүнхэ Очирай айхабтараар зальбаран, үбдэг дээрээ һэхэрээд мүргэжэ һуутар, үзэг бэшэг заалгаха гэжэ тэрээндэ шаби боложо ороһон, һүүлдэ хүрьгэниинь болоһон Сономбаатар **(Г. Б. Бутуханов)** хажуудань ерээд дуугаржархина. Айхабтар сошоһон Мүнхэ-Очир хажуу тээшээ халба һүрөөд, һалганажа һууһан аад... һүүлдэнь бусайдашаһан утаһанда хүрмэлдэшэһэн мэтээр алдуу эндүүдээ орёолдоһыень шүүмжэлжэ, үнэн буруу хоёрые «ойлгуулжархиһан» хүрьгэнэйнгөө хүл тэбэреэд, нюдыем нээжэ, зүб замыем зааһан багшамни гээшэш гэжэ хэлэнэ. «Мүнхэ-Очир гуай, бодогты!» гэһэн үгэнүүдээр зүжэгэй үйлэ дүүрэнэ. Харин эгээл һүүлдэнь няагдаһан түгэсхэлэй үзэгдэлдэ Монголой хубисхалай зам сэхэ байгаагүй, Мүнхэ-Очир мэтэ төөриһэн хүнүүдшье бии һэн гэһэн үгэнүүдэй соностоходо, Мүнхэ-Очир толгойгоо үргэн үндынэ. Энэнь гүнзэгы удхатайшье һаа, зүжэг хараад гараһан хүнүүдэй сэдьхэлдэ нэгэл дутуу юумэн үлэнэ.

ЖЭНЭЙ ХЭРЭГ БУСАЙДАШООБ?..

(Шэнэ зүжэг тухай харагшын һанамжа)

Гэбэшье һонирхолтой үзэгдэл, хүнэй нюдэндэ хадуугдаһан образууд бии. Жэшээнь, нэгэдэхи хуби соонь хүрдын хажууда болоһон үзэгдэл гүнзэгы удхатай. Нилээд удаахан үргэлжэлһэн үзэгдэл соо нэгэшье үгэ хэлэгдэнэгүй. Сүхэ-Баатар гаража ерээд, юушьеб хараашалаад гаража ябашана. Уруугаа хаража, газар гэтэшэһэн нэгэ эхэнэр (БурАССР-эй габьяата артистка **Ц. Гончикова**) хүрдын зүүн талаһаа гаража ерээд, нара буруу тээһээнь тэрэнэй гэшхүүр өөдэ гаража хэды-еды эрьелдүүлээд гаража ошоно. Энэ үедэ баһа Сүхэ-Баатар гаража ерээд, мүргэлшэдые ажаглан аниргүй зогсоно.

Гэбэшье феодальна байгуулалтатай Монгол орондо бурхан шажанай нүлөө угаа ехэ байгаа. Тэрэ нүлөөень арилгажа, арюудхалгын айхабтар ехэ хүдэлмэри ябуулжа, «хүниие мунхаруулдаг мунхаг байдалые усадхажа», арад зоноо шэнэ үзэл бодолтой болгохо тухай Сүхэ-Баатар (БурАССР-эй габьяата артист **Ц. П. Пурбуев**) шэбшэн зогсоһон удхатай.

РСФСР-эй арадай артист М. Н. Степанова Эрдэни эхын рольдо һайн наадаа. Анхандаа ноёной хатан байһан, һүүлдэнь үбгэнөө үхүүлжэ бэлбэрһэн энэ эхэнэр өөрынгөө сэн мэдэдэг хүн. Шуһа мяхаараа өөрынгөө ангиин шугамые баримталһан Эрдэни эхэ арадай хубисхалай болоходо сэдьхэлээ үбдэнэ, шэнэ юумэ үзэн ядана. Тиигэбэшье тэрэ ухаатай эхэнэр. Юумэн бүхэндэ өөрынхеэрээ зүб сэгнэлтэ үгэжэ һууна. Мүнхэ-Очирай гэртэ зарлагдаһан түрэдэ ерэхэдэнь, жанжан Сүхэ-Баатар ерэхэ ёһотой гэлсэжэ байгаа. һүүлдэнь жанжанай туһалагша Гончикдоржо (РСФСР-эй габьяата артист **П. Н. Николаев**) ерэжэ, түрэеэ эхилхэдэ болохо гэжэ дуулгахадань, Эрдэни эхэ:

— Сүхэ-Баатар гээшэтнай гайтайхан эрэ байна даа. Түрэдэ ерэхэгүй байха гэжэ мэдэжэ һуугаа һэм. Гэрлэһэн лэ сэрэгшые дахаад ябаха болоо һаа, юун жанжан гээшэб! —гэнэ. М. Степанова Эрдэни эхые иимээр зураглана. Ноёнойл хатан хадаа тэнэг байха ёһотой бэшэ ха юм даа. Гэр бүлымнай нэрэ хүндэ хирэ тооһогүй байха һэн гэжэ сэдьхэл зүрхөөрөө оролдожо байһаниинь шье баһал ойлгосотой.

«Үндэр ламхай» гэгдэдэг Данзанваанжалай (РСФСР-эй арадай артист **Б. Н. Вампилов**) тухиралтаар анханайнгаа һэшхэлые һэргээжэ, Алтан-Зулатай бараг болоод, гүрэн түрын нюусые мэдэжэ абаха гэһэн Галдан жонон ван (артист **В. И. Конд**[...]) харатай. Теэд буһалгаа үүсхэ[...] дэлгэнь буруу һүрөө.

Данзанваанжалай рольдо Б. [...]пилов наадахадаа, хүл дорохи [...] һэнэйнгөө нимгэрһые һайн [...] байһан, тиимэһээ хайшаншье [...] һаань, засага алдангүй тогто[...] хэ гэһэн хара зорилготой лам[...] разые этигэмээр зураглаа.

Тиихэдэ Дүүрэнбаатарай [...] наадаһан БурАССР-эй габьяата [ар]тист **Ц. Б. Дамдинов** һонин [...] гаргаа. Анхандаа сэрэгшэ ябаһ[...] гэтэ бэшэ байлдаанда шалгар[...] тар болоһон, һүүлдэнь ехэ ба[...] тэһэрдэһэндэ дайрагдажа, зү[...] раа гэмтэжэ эрэмдэг болошоһо[...] гэжээл ямын (министерствы[...]) зарта галшанай тушаалтай [...] Наһан соогоо олон юумэ үзэ[...]

гожоһон тэрэ үбгэн сэсэншье, гуур бодолтойшье.

Арадай засагаархидай зүгһөө [...] бигдаһан тагнуулшан «доходо[...] лигой» образые БурАССР-эй [...] та ажал ябуулагша **Б. Г. Аюш**[...] нэй этигэмээр гаргаа. Харагшад[...] ниие тагнуулшан гэжэ даб [...] ойлгоогүй ёһотой. Оршолондо [...] даһан Дорлиг буян мүргэлһөө [...] мэдэхэеэ болиһон хүн гэжэ Д[...] ваанжалшье этигэжэ, тэрэниие [...] болгожо табяа. Харин саадахи[...] гиин дайсадай һэдэлгые үнэн [...] төө дуулгажа, буһалгаа хэхэеэ [...] шадай хэрэгые бусайдуулжа [...] ха юм.

Энэ зүжэгые һайнаар таби[...] рэгтэ режиссер С. Будажапов [...] бэшэ үүргэ дүүргээ.

Хүрдын хажууда болоһон [...] гүй» үзэгдэл, түгэсхэл шэнэр [...] дээ. Тэрэ талаһаань хаража [...] Содном Будажапов нэгэ үгын [...] нюугдаһан юумэнэй удхые [...] рилан уншаха бэлигтэй, бэрхэ [ре]жиссер байһанаа харуулаа.

Гадна зүжэгые монгол хэл[...] буряадшалһан поэт **Гунга Чими**[...] ажалые тэмдэглэнгүй гаража [...] гүй. Жэнхэни монгол хэлэнэй [...] гые буряад хэлэндэ дамжуулжа [...] һаниинь ехэ һайн. Хэлээр баян [...] сэ байгаа гэжэ һанахаар. Оньһо[...] шоо үгэнүүдээр геройнуудай [...] хые шагнахада, яһала урматай. [...] шээнь, **«үүлэнэй забһарта [...] ухэлэй забһарта жаргал гэжэ [...] юм»** (Галдан жонон ван), **«үнд[...] рее хобхоржо, зоригоороо мо[...] байхабди»** (Данзанваанжал) «[...] **дотор хүн, хэрэгэй дотор илга[...] жэ байха»** (Ээ ван), **«эрьежэ [...] мүргүй, эбсэжэ һууха нүхэдгү[...] лоод ябанаб»** (Мүнхэ-Очир) гэх[...] тэ жэшээнүүдые олоор дурдажа [...] хоор.

Найруулагдан табигдаһан зү[...] үшөө нэгэ һайн талань—уран [...] мэглэл. Уран шэмэглэлыень М[...] искусствын габьяата ажал [...] ша **Ц. Доржпалам** хээ. Уран зү[...] үндэһэн соёлойнгоо ёһо гү[...] монгол түүхээ һайн мэдэхэ һэ[...] ноо, шадабаритай һайханаар зү[...] шэмэглээ. Уран зураашын гара[...] рэһэн лэ газарта тэрэ үе сагай [...] хал дуулдахадал гэнэ. Наада [...] ень абажа харабал, хоёрдохи үйл[...] харуулагдаһан Сүхэ-Баатарай [...] недэй үүдэн дээрэ хуушан м[...] үзэгөөр бэшэгдэһэн **«Бүгэд [...] үгытэйнэр, нэгэдэгтүүн!»** гэһэн [...] уншанабди. Жэнхэни монгол [...] артистнарай хубсаһан—хуу һа[...] Дарагар ехэ түйбатай, гоё [...] нэмэригэ хэдэрһэн Эрдэни эхые [...] хадаа, дээдэ изагуурта монгол [...] нэрнүүд иимэл байгаа ёһотой [...] һанахаар.

Юрэдөө аха дүү монгол арада[й] һайндэртэ зорюулагдан таби[...] «Ээдрээ» гэжэ зүжэгые буряа[...] рагшад һонирхожо хараха [...] ниинь найдамтай.

Ц. ДОНДОГО[...]

,,Империализм—Африка түбиин дайсан‘‘

ЛАГОС. (ТАСС). Империалистнуудай хорото аашые эбээ нэгэдэн буруутуулха гэжэ Африкын бээе даанги оронуудта хандажа, «Дейли экспресс» гэжэ Нигериин газетэ уряалба. «Империализм — Африка түбиин дайсан» гэһэн статья соогоо империалис гүрэнүүд Африкадахи эзэрхэнги байдалаа хуушан хэбээрнь байлгахын тулада 1960 онһоо эхилэн, неоколониализм гэдэг шэнэ тактика хэрэглэдэг болоо гэжэ газетэдэ бэшэгдэбэ.

Тэрэ неоколониализм ямар аргаар бэелүүлэгдэдэг бэ гэхэдэ, тэгшэ эрхэтэй бэшээр оронуудтай худалдаа наймаа хэхэ, Африкын оронуудай байгаалиин баялигые ашаглаха, мүн элдэб эсээр айлгаха занаха һэдэлгэ хэдэг гэжэ «Дейли экспресс» газетэдэ бэшэнэ.

СЕПГ-гэй VIII СЪЕЗДЫЕ УГТУУЛАН

БЕРЛИН. (ТАСС). Германиин социалис нэгэдэмэл партиин VIII съездые угтуулан, городской ба районно хэдэ хэдэн организацинуудта тоосоото һунгуулиин конференцинүүд үнгэргэгдэбэ. Тоосоото элидхэлнүүд, делегадуудай хэлэһэн үгэнүүд, резолюцинууд дотороо конференцидэ хабаадагшад болбол СЕПГ-гэй ЦК-гай XVI пленумэй шиихэбэринүүдые нэгэн һаналтайгаар һайшаажа байһанаа мэдүүлээ. КПСС-эй XXIV съездын дүнгүүдтэ, ГДР-эй шэнэ табан жэлэй түсэбүүд тушаа Директивэнүүдэй проектдэ тэрэ конференцинүүд дээрэ ехэ анхарал хандуулагдаа һэн.

Галлада болоһон конференци дээрэ КПСС-эй XXIV съезд тухай хэлэхэдээ, СЕПГ-гэй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн Х. Зиндерман съезд болбол интернационализмын жагсаал боложо, уласхоорондын оршондо харилсан ажаллалгада анхаралаа али зэргын ехээр СССР-эй табидагыень харуулаа гэжэ тэмдэглэбэ.

ҺУНГАГШАД УРМАА ХУХАРАНГИ

ЛОНДОН. (ТАСС). Улад зоной тон шухала хэрэгсэлнүүдые хаһажа, монополинуудта бүрил ехэ ашаг олзо тэрэнэйнгээ ашаар оруулха зорилготой сохом ангиин удха шанартай политикынгаа уршагаар графствануудай соведүүдтэ ба городуудай муниципальна соведүүдтэ майн 13-да болохоёо байгаа һунгалтын үедэ олон һууриия консерваторнууд алдаха болоод байнад. Жэшээнь, «Санди таймс» гэжэ Лондоной воскресно газетын сэгнэлтээр, консерваторнууд тэрэ һунгалтын үедэ доодо захань мянган һуурияа алдаха ёһотой.

Засагые гартаа абаһан сагһаа хойшо жэлшье болоогүй байхадаа, консерваторнууд болбол гэгээрэл, элүүрые сахилга, гэр байрын барилга, социальна тэдхэмжэ гэхэ мэтын арад зондо шухала хэрэгтэй һалбаринуудта зорюулагдаха мүнгэ хорооһон, гэбэшье монополинуудай олзоһоо алба налог багаар абадаг болгоһон байна. Байрын түлөө түлөөһэ хизааргүйгөөр дээшэлүүлхэ эрхэ гэр байрын эзэдтэ олгогдобо. Мүн лэ нитын транспортаар ябаһанай түлөө түлөөһэ хэдэн удаа энэ үе соо нэмэбэ. Дайнай һүүлээр нэгэшье хүрөөгүй хэмжээндээ — 815 мянган хүн хүдэлмэригүй болоод байнхай. Эрхэ сүлөөгэйнгөө түлөө ажалшадай забастовочно тэмсэл дарахаяа оролдон, правительство болбол «Промышленностьдахи харилсаанууд тухай гэһэн хүдэлмэришэдтэ ба профсоюзда эсэргүү хуулиин проект парламентда абхуулха гэжэ баадхана.

Мүн правительствын гадаадыншье политикада һунгагшад ехэ дуратай бэшэ.

Иимэ болоод байхадань, оппозицида байгаа лейбористнууд өөһэдтэнь зохид байдал һамбаашалан, һаяын һунгалта дээрэ булижа гараха хүсэлэнтэй. «Ниислэл хотын муниципальна олонхи соведтэ урдань алдаһан һууринуудаа партимнай һөөргэнь һэргээхэ гэжэ найдана» гээд лейбористнуудай партиин Лондоной таһагай түрүүлэгшэ лорд Меллиш мэдүүлбэ.

Ээрхэг түримхэйшүүл балшыса элирүүлэгдэбэ

ХАНОЙ. (ТАСС). Миил хоёрдохи шатын сэрэгүүдые: ара тылэй албануудые, американ советнигүүдые үлөөгөөд, дайшалхы американ сэрэгүүдые бүхыдэнь Урда Вьетнамһаа США-гай президент гаргахадаа болохо гэһэн Сагаан байшангай ба Пентагоной һаяын мэдүүлгэнүүдые тайлбарилха зуураа, «Куан Дой Нян Зан» газетэ нигэжэ бэшэнэ: «Никсонэй бүлэгөөрхидэй тэрэ мэхэтэ мэдүүлгэнүүдынь, американ сэрэгүүдые Урда Вьетнамһаа эхэ орондонь дары, бултыень бусаахын түлөө эршэтэ тэмсэл мүнөө ябуулжа байгаа США-гай олониитые мэхэлхын тулада хагдэһэн байна».

США-гай президент Никсонэй Урда Вьетнамһаа үшөөшье 100 мянган сэрэгээ жэлэй һүүл болотор гаргаа һаань, тэндэнь үшөө 200-гаад мянган американ сэрэгүүд үлэхэ гээд тэрэ газетэ тэмдэглэбэ.

Арсалдаануудынь тэрэл хэбээрээ үлэбэ

ВАШИНГТОН. (ТАСС). Уласхоорондын валютна жаса эрхилэгшэдэй соведэй заседани Америкын ниислэл хотодо һая боложо, уласхоорондын мүнгэнэй-валютна кризисые, валютна мухардалгаһаа гарахын тулада баруунай зарим оронуудай абаһан хэмжээнүүдые зүбшэн хэлсэбэ.

Дүрбэн часай заседани тухай юушье мэдээсэгдэнэгүй, гэбэшье хэблэлдэ шургаһан зарим мэдээнүүдэй ёһоор, заседанида хабаадагшадай хоорондо, хамагайл түрүүн США-гай ба бусад оронуудай хоорондо, арсалдаан гараһан байба.

Жасые эрхилэгшэд тодорхой ямаршье хэмжээнүүдые тэрэ арсалдаан дээрэһээ зохёожо шадаагүй, уулзалга хөөрэлдөөгөө үргэлжэлүүлхэ хэрэгтэй гэжэ миил соносхоод дүүргэбэ.

Һунгагшадай дуунуудые худалдажа абаба

ТОКИО. (ТАСС). Японой нютагай засагай зургаануудай һунгалта үнгэрэгшэ һарада үнгэргэгдөө бэлэй. Тэрэ һунгалтын үедэ һунгуулиин хуули бүдүүлигээр эбдэгдэбэ гэжэ «Акахата» газетэ мэдээсэнэ.

Засагаа баригша либерально-демократическа партиин (ЛДП) кандидадууд һунгагшадай дуунуудые худалдажа абаха гэхэ мэтын, мүн ондоошье хуули буса ябадалаараа тусгаар шалгарба.

Хасаки городой мэрые һунгаха үедэ тэрэ тушаалда һунгагдаха һанаатай кандидат 722 һунгагшада почтоор 5—5 мянган иен мүнгэ эльгээһэн байгаа. Тотиги префектурын Куроисо городто депутадаар мүнөө һунгагдаад байгаа ЛДП-гэй түлөөлэгшэ конверт соо 2—2 мянган иен хэжэ, 1500 һунгагшадта ябуулһан байгаа.

Ниидза городой мэрэй тушаалда дэбжүүлэгдэһэн ЛДП-гэй кандидат, мүн городой суглаанай [...]лэгшын орлогшо — эдэ хоёр һунгагшадые худалдажа абаа гэжэ арестовалагдаад байхадаа, үнэхөөрөөшье һунгагшадые «хүндэлөө һэмди» гэжэ мэдэрбэд.

Шэнэ үгэнүүдые хэлэдэгшье һаа, хуушан хараагаа баримталһаар

ВАШИНГТОН. (ТАСС). Баруун Европын ба Дүтын Зүүн зүгэй оронуудаар ябажа ябаһанаа США-гай гүрэнэй секретарь У. Роджерс Вашингтоноо бусажа ерэбэ. «Роджерсой аяншалгань хөөрэлдөөнүүдые урагшатай һайн болгоходо туһалбагүй» гэжэ «Нью-Йорк таймс» газетэ бэшэбэ.

Эзэмдэһэн араб газар дайдаһаа гаража ошохо тухай израилиинхид дуулахашье дураньгүй. Гэхэтэй хамта, Роджерсой ерэһые һамбаашалан, Израилиин дайша хүтэлбэрилэгшэд сэрэгэй, политическэ ба экономическа туһаламжа бүри ехээр үзүүлхэ эрилтэ Америкын урда табижа, тэрэ эрилтэдээ хангалтатай харюу абаһан байна.

Зэрлиг аашануудаа США үргэлжэлһөөр

ХАНОЙ. (ТАСС). Американ сэрэгэйхидэй Вьетнамда үйлэдэжэ байгаа гэмтэ үйлэ хэрэгүүдые мүрдэхэ комисси иимэ мэдээнүүдые толилбо:

Америкын тагнуулай самолёдууд апрель һара соо демократическа Вьетнамай агаарай хилые 3380 дахин дабаһан байна.

—Вьетнамай хохидоһон районуудта американо-сайгоной сэрэгэйхид ябуулгануудаа болюулха ёһотой.

«ПРАВДА БУРЯТИ[И]» МҮНӨӨДЭРЭЙ НОМЕРТО

Нэгэдэхи хуудаһанда: рес[публи]ка дотор хабарай тарилгын [...] тухай мэдээсэлнүүд. Совед[...] һунгалтада зорюулагдаһан [...]риал.

Хоёрдохи хуудаһанда: Зэд[...] магай хонишодой дүй дүрш[...] руулһан тусхай хуудаһан.

Гурбадахи хуудаһанда: ССС[Р-эй] Верховно Соведэй Президи[умай] Указ. А. Коротаевагай статья. [...] лын саанаһаа мэдээсэл.

Дүрбэдэхи хуудаһанда: Спор[т...] һонин. Тобшо мэдээсэл. Соно[схол]нууд.

Редакт[ор]
Ц. Ц. ЦИБУДЕЕВ.

Н-02414. Заказ № 95[...]